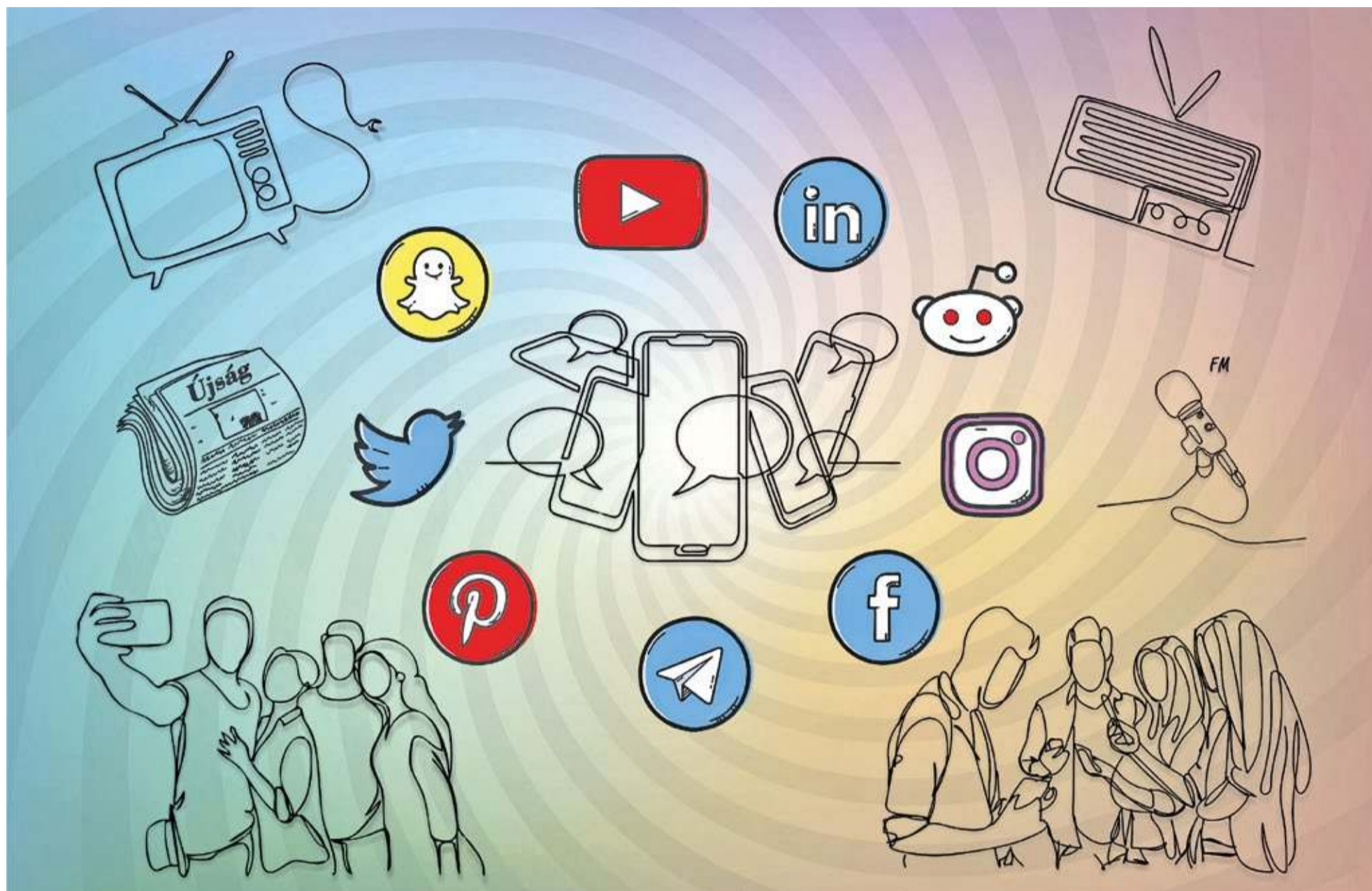

SZAMMOS

Kulturális, társadalmi, közéleti folyóirat * 2020. április * II. évfolyam 4. szám

A média pozitív és negatív hatása

A ma élő emberek életében sosem látott és tapasztalt szerepet tölt be a média. Az emberiség történetében eddig a szocializáció legmeghatározóbb intézménye a család volt, majd ehhez hozzájárultak az oktatási intézmények, melyek hozzásegítették a gyerekeket és a fiatalokat, hogy lehetőségeikhez és képességeikhez mérten elsajátítsák azt a tudást, ami meghatározta az identitásukat és világnézetüket. Ez így lenne természetes ma is. A médiának mindig voltak pozitív és negatív hatásai, ma ezek a hatások lényegesen kiéleződtek és olyan eszközökkel rendelkeznek, hogy szinte lehetetlen reálisan értelmezni a sokszor profi módon irányított üzeneteket. Míg régebben a gyerek ritkán jutott olyan információhoz, amiről a szülő vagy a pedagógus nem tudott, ma már ott tartunk, hogy a gyerek vagy a fiatal sokkal jobban kezeli a modern eszközöket mint a szülei, bármilyen pozitív és negatív információhoz hozzájuthat, olyanokhoz is, amelyekkel a szülők nem találkoznak, így nem tudják megóvni őt a káros hatású információk megszerzésétől, azok esetleges használatától. Mind a gyerekek, mind a felnőttek, csak a saját ismereteik szerint tudják értelmezni és felhasználni a média üzeneteit. Nem azért,

mert az üzenetekben áthallások vannak rejtve, hanem azért, mert nem csak korosztályonként, hanem egyénenként is más és más hatása van minden médiaüzenetnek. Amikor a szocializáció legmeghatározóbb intézménye a család és az iskola volt, mind a családban, mind az iskolában volt egy irány, ami mentén nevelkedtek a szülők, a pedagógusok, s ezek mentén az irányok mentén nevelték a gyerekeket is. A sokszínűvé vált média nehéz helyzetbe hozza a médiafogyasztót, mert ugyanazokról a dolgokról egymással ellentétes megközelítésből, egymással ellentétes értelmezésekkel találkozik, és nem igazán tudja eldönteni, hogy milyen szempontok alapján válogasson a médiamegjelenések között. A médiaüzeneteket a médiaértelmezéshez szükséges kompetencia határozza meg, amivel nem minden fogyasztó rendelkezik. Azaz: nem rendelkezik minden médiafogyasztó azokkal a képességekkel és készségekkel, amelyek hozzásegítik az átláthatósághoz. Ezek hiányában a közösségek megosztottakká válnak, felbomlik a társas viszonyrendszer, a legkisebb közösségekben is válságba kerül az emberek magánélete, szakmai fejlődése, a szakma eredményes gyakorlása, a boldogságérzet. A társas kapcsolatok nem megfelelő műkö-

dése rossz irányba tereli a fiatalok oktatását és nevelését, ami az utánuk következő nemzedékek sorsát is meghatározza. Az internet megjelenése létrehozott egy szakadást a múlt és a jövő (lehet a jelen) között is, ezt a szakadást már sokan látják, de nem találják a lehetőségét annak, hogy újra összevarrják, összekapcsolják az egymástól elszakadt nemzedékeket, vagy éppen a másként gondolkodó kortársakat. Ebben segíthetne a média, ha nem csoportérdekeket, hanem közérdekeket szolgálna. Minden ember viselkedési és gondolkodási módja egyfajta nevelés eredménye, nincs neveletlen ember, csak jól vagy rosszul nevelt. A liberalizálódó világban a jó és rossz fogalma átértékelődik, nem erkölcsi törvényekként, hanem véleményként kezelik ezeket is. Ki legyen az, aki tanít? Ki az, aki akar tanulni? Ki tesz valamit azért, hogy az eljövendő társadalom ne az útkereséssel töltse el életének a legnagyobb részét, hanem már elkészült úton kezdhesse az életet? Mert nem azzal segítünk gyerekeinknek, ha — amíg tehetjük — elvégezzük helyettük a dolgukat, hanem azzal, hogy megteremtjük számukra azokat a feltételeket, amelyek kihasználásával ők maguk végzik el a maguk feladatait.

Elek György

Ha egy valós értékrendet tudunk átadni gyermekeinknek, akkor sokkal könnyebben fognak boldogulni a világban, és hiteles, hasznosítható tudás, letisztult információk megszerzésére fognak törekedni, kevésbé lesznek hiszékenyek és vezethetőek. Ehhez tapasztalatokat kell szerezzenek, hogy alakuljon ki egy saját világvélelme bennük, melyet csak akkor lehet formálni, ha az építő jellegűen hat — figyelmeztet Juhász Zita közgazdász.

Az információ mint érték

Az információ a társadalom központi szereplőjévé vált napjainkra. Értéket teremt maga körül, hisz aki birtokában van valamilyen információnak és széleskörűen tájékozott, az gazdasági értelemben is hasznosíthatja a megszerzett tudást. Erre épül jelenkori társadalmi berendezkedésünk is, melyet információs társadalomnak — tudásgazdaságnak — nevezünk. Mivel óriási mértékben kapunk nap mint nap új információkat, melyek a média minden megjelenési formáján keresztül jutnak el hozzánk, így ezek elavulási ideje is nagyon rövid, vagyis egy-egy témát csak érintőlegesen ismerünk meg, tartunk új hírek, máris elveszti újdonságtartalmát, mert ott egy új.

Sajnos, a valós információt tartalmazó, értelmű és adatokon alapuló hírek egyre ritkábbak, nem beszélve a tartalomban rejlő értékről vagy a mondanivaló relevanciájáról. Lajkvadász, szenzációhajász cikkek hol szórakoztatnak, hol pedig pánikot keltenek az emberekben, függetlenül attól, hogy ők mennyire érintettek. Ezek a hírek olyannyira el tudják adni magukat, hogy teljesen bűvkörükbe vonják az információ fogyasztóit, akik aztán teljes meggyőződéssel és beleéléssel fogják ezeket terjeszteni. Ez történik a Facebookon is, mely eredetileg a szocializálódást és a világot behálózó kapcsolattartást hivatott megkönnyíteni, és lett belőle egy celebekről szóló hírújság, receptes könyv, hirdetőtábla és még sorolhatnánk. Ugyanitt persze a percenként frissülő tartalmak folyamatos görgetésre készítenek, a legfrissebb, legaktuálisabb híreknek szeretnénk a birtokában lenni, mintha ez valamiféle hatalmat biztosítana a számunkra, mely lassan dependenciához is vezet.

A tudás hatalom — tartja a közmondás, melyet örök érvényűnek és általánosan elfogadottnak tartunk. Vajon mit jelent ez ma? Számít-e még az igazi tanulással, önfejlesztéssel megszerzett tudás? Közhelyesek-e a nagy öregek életből-

cességei, vagy rejtetten bár, de ezeket keressük ebben a hatalmas információs felhőben is, csak az elsajátítási mód változott? Statisztikák és kutatások arra mutatnak rá, hogy a Z generáció, bár a telefonját tartja a legelengedhetetlenebb eszközének, az internet-hozzáférést pedig létfontosságúnak, mégsem fogyasztja a hírcsatornákat és az onnan áramló információkat olyan mértékben, mint a náluk idősebb generációk. Jobban meg tudják különböztetni a számukra fontos dolgokat az őket nem érintőktől, és a forrás hitelessége is nagyon fontos a számukra. Ők azok, akik belenőttek ebbe a világba. Kiismerik magukat benne, és nem ilyen felületekről szeretnének álbölcsek lenni. Fontosabb számukra a gyakorlatban megszerzett tudás, hitelesebb számukra egy általuk tisztelt szakember elmondása, mint a tömegkommunikációban lecsengett szerző nélküli vagy angol tudósok által megállapított manipulatív információk bármelyike.

De ennek az aktív, szelektáló, értelmező és cselekvő közönségnek a kialakításáért most már felelnünk is kell. Ma már oly sok értelmezése és olvasata lehet minden hírnél, és mivel a normarendszer gyökeresen alakul át a jelenben, ezért tudatosan meg kell válogatnunk, mi az, amit engedünk beszivárogni az életünkbe. A médiumok által kibocsátott üzenetek célzottak és akarattal ellenére hatással vannak ránk, formálják a társadalmunkat. Valóságképünk lassan de biztosan képes átalakulni azzá, amit közvetítenek felénk, így a legegyszerűbb módon válunk vezetőkké, manipulálhatókká.

Meg kell tanulnunk és meg kell tanítanunk a gyerekek számára is, hogyan szelektáljanak abból a tömkelegnyi információból, hogyan törekedjenek a reális és biztos forrásokból tájékozódni. Azt is el kell sajátítaniuk, hogy ők formáljanak véleményt a valóság eseményeiről, és tudjanak érvelni is mellette, ne fogadják el és ne azonosuljanak az események kapcsán leközölt álláspontokkal, pláne ne terjesszék azokat.

Számomra a legfontosabb az értékrend fogal-

ma ebben az esetben. Ha egy valós értékrendet tudunk átadni gyermekeinknek, akkor sokkal könnyebben fognak boldogulni a világban, és hiteles, hasznosítható tudás, letisztult információk megszerzésére fognak törekedni, kevésbé lesznek hiszékenyek és vezethetőek. Ehhez tapasztalatokat kell szerezzenek, hogy alakuljon ki egy saját világvélelme bennük, melyet csak akkor lehet formálni, ha az építő jellegűen hat.

Egyre inkább akar mindenki a másik fölé kerekedni valamilyen módon, ami már a gyerekekre is jellemző. Többek akarnak lenni, többek akarnak látszani, jobban akarják tudni. Éppen ezért meg kell tanítani őket megkérdőjelezni azt, amit mások mondanak a számukra, megrostálni a hamis személyiségeket és nem a valóságot tükröző internetes profilokat. El kell magyarázni neki a múltat. Mindazt, ami hatással volt arra, hogy olyan jelene legyen, amilyet éppen él, és azt, mi az, amit ha most tesz, formálni fogja a jövőjét. Ezért kell megtanítani őket tanulni, ha kell, fáradtságos munkával is, hogy érezzék azt, hogy miért is hatalom a tudás, mi ruházta azt fel értékkel. Hiszen azt az embert, aki munkát fektet a megszerzett tudás elsajátításába, nem lehet megvezetni könnyen szájába rágott információkkal. Automatikusan megtanulja értékelni az őt ért impulzusokat és ezt fogja átadni az őt körülvevőknek is.

Juhász Zita,
közgazdász

A nevelés mindig célirányultságot jelent

Az internet-alapú társadalomban felnőtt egy olyan generáció, amelynek tagjai közül sokan már szülőkké váltak. Több kutatás készült arra vonatkozóan, hogy milyen sajátosságai vannak ezeknek a fiataloknak. Az Egészségügyi Világszervezetnek is nagyon sok ajánlása van a médiafogyasztás tekintetében, hogy mikor kell bevezetni a gyereket ebbe a nagy médiás történetbe. Egy nemrég megjelent írásban lehet olvasni, hogy a fiatalok számára a mai média egy „jelen-sokk”. Ez azt jelenti, hogy a nap huszonnégy órájában tudjuk, mi a helyzet Kínában a koronavírussal, tudjuk, hol jön a tájfun, stb., az információk özöne lepi el ma a fiatalokat, amire pszichésen nem biztos, hogy fel vannak készülve. Nincsenek felkészülve sem az információ mennyiségére, sem a világ összes bajára, ami rájuk zúdul. Ezzel pedig kell kezdeni valamit. A másik nagy csomag, amiben külföldön nagyon szépen előrehaladnak, az a médiában megjelenő álhíreknek, a különböző véleménybuborékoknak a kezelése. Ha kiejtjük a média szót, sokaknak egy

hírközlő, valóságközlő eszköz jut az eszébe: rádió, televízió, internet, ahol a valóságot közlik. Ma már a média sokkal inkább a szórakoztatóiparnak egy sajátos része, amiben a fiatal rengeteg impulzussal találkozhat, el kell döntenie, hogy melyik impulzus releváns számára és melyik nem. Sokak szerint a jövőben egy meghatározó képesség lesz a releváns impulzusok kiszűrése a körülöttünk lévő információviharból. Fel kell-e készíteni a fiatalokat arra, hogy mi az, ami őket relevánsan érinti, mi az, ami valóságközelit, mi az, ami álhír, azaz egy szándékosan irányított véleménymanipuláció?

Ma a média működése talán a demokráciának a működését is veszélyezteti. Olyan médiumok válhatnak komoly véleményformálókká, amelyek egyéni érdekeket szolgálnak. Ezt csak úgy lehet elkerülni, ha egy komoly, fiatalokat érintő népszerűségi veszi kezdetét, hogy kialakuljon egy új médiatudatosság. Meg kell tanulni kivédeni azt, hogy irányítottak ne legyenek, hogy alakuljanak ki a saját gondolataik, érezzék azt, hogy vannak saját gondolataik, nem valahonnan beléjük csepegtettek. Ezek olyan készségek, amelyekre az előző generáció nem tudja őket megtanítani, ők sem ilyen korban szocializálódtak. Egy ideje nem

az olyan hagyományos nevelési módszerek működnek, amikor az öregektől átszivárog a bölcsesség a fiatalokhoz.

Nagyon sok kutatás leírja, hogy a negyven év felettiek nagyon fogékonyak a különböző álhírekre, ők azok, akik, amikor megjelenik valami a Facebookon vagy egy internetes portálon, azt szentnek hiszik. Ennek a korosztálynak a tudatában nagyon nehezen tud elválni a valóság és a fikció. Emiatt nagyon nehezen tudják a gyerekeiket nevelni. Külföldi példa, hogy nagyon fogékonyra váltak a különböző összeesküvés-elméletekre. Komoly tanulmányok folynak arról, hogy miért hisznek az emberek a különböző összeesküvés-elméletekben. Elég megnézni, hogy a koronavírus kapcsán hány összeesküvés-elmélet van. A fiatalok, akik személyiségformálásuk kezdetén vannak, nagyon fogékonyak a különböző összeesküvés-elméletekre, s ez azért van, mert nagyon sok esetben hetente megosztja valaki, hogy már lehet gyógyítani a rákot, hogy lapos a Föld, stb. A fiatalok hajlamosak a különböző összeesküvés-elméletek népszerűsítésére és az irántuk való fogékonyságra. Azt érzik, hogy van valami rejtett igazság a világban, ami az ő birtokukba jut, és ők ettől különlegesebbek. Ezek nagyon apró személyiségtulajdonságok lesznek, amelyek irányítják, hogy a valóságot érti-e az ember, tud-e élni ebben a valóságban?

Ma már a média teljesen alkalmatlan a magas-kultúra terjesztésére. A média rá van állva arra, hogy pillanatnyi „kulturtermékeket” népszerűsít-

sen. Annak ellenére, hogy most már az összes nagy klasszikus mű ingyen olvasható az elektronikus könyvtárakból, egyáltalán nem olvasnak többet az emberek. Ebben az információviharban csak az kerül be a tudatba, ami most érdekesnek tűnik. Ez nagyon nehéz helyzetet teremt a kultúra terjesztésében, mert mindig az örökös frisset keressük, nincs idő arra, hogy valami klasszikussá váljon. Akár a kultúra, akár a valóság, akár a hírek világában egy nagyon sajátos helyzetet teremt a mostani internetes kommunikáció.

Gyakran lehet tapasztalni, hogy a diák nem képes konkrét feladatok megoldására. A diák előtt van egy szöveg, lehetősége van jegyzetelni, van rá ideje, értően kell keresni a megoldást, nem kell megtanulni semmit. Ezeknek a teszteknek a megoldására a fiatalok képtelenek. Nincs kialakulva az a készség, hogy értelmes, releváns információk megtalálójává váljanak. Ebben segíteni kell őket. Az, hogy a gyerek kezében folyton ott van az okostelefon, az nem oldja meg a problémákat. Egy szülői, pedagógusi, társadalmi feladat az, hogy értelmesen, szövegértően tudjon a diák keresni az információk halmazában.

A jellembeli kérdések sokszor nagyon fontos erkölcsi kérdéseknél nyilvánulnak meg. Ma azt tapasztaljuk, hogy mindenkinek lehet igaza. Egy vélemény-társadalomban nincsenek erkölcsi dilemmák, csak vélemények. Az egyik ember így gondolja, a másik úgy. Emiatt nagyon nehezen kristályosodik ki a jellemnek a magja. Ez egyfajta kikerülése az erkölcsi dilemmáknak, a vitának, az

építő jellegű diskurzusoknak. Ez a fajta mentalitás teljesen megöli az építő jellegű, jellemformáló, véleményformáló beszélgetéseket. Az individualizálás az a fajta mentalitása, hogy mindenkinek lehet igaza, mindenkinek igazságra lehet emelni a véleményét, megöli az építő jellegét. Nincs egy olyan erkölcsi és társadalmi vita a gyerekek közt, amiben ők épülni tudnának. Ez a tanítást is nagyon megnehezíti. A társadalomban zajlik egy átmenet, amikor el kellene döntenünk tudatosan, mi az, amit át kellene vinni, és mi az az új, ami bekerül. Akkor mértékű lett a gyorsulás, hogy erre nincs a társadalomnak erőforrása vagy szándéka. Annyira körülvesz minden egyszerűen, és nagyon sok ahhoz, hogy egy ilyen szűrőt, egy ilyen kontinuitást tudjunk húzni a régi generációkon át, hogy mi az, amit át lehet vezetni a jövőbe. A jövő kiszámíthatatlansága és a jövő gyorsulása miatt a jövőt magát már nem is akarjuk kifürkészni. Ha nem tervezzük, hogy milyen információkra, jellemre és készségekre van szükség a jövőben, akkor értelmét veszti a nevelés, mert a nevelés mindig célirányultságot jelent. Ez egy valós veszély, amivel nem foglalkozunk eleget. Azzal, hogy milyen lesz a jövő. Nem találjuk ki a jövőt, hanem hagyjuk, hogy az megtörténjen, mert úgyis kiszámíthatatlan a világ változása miatt.

Dr. Frigy Szabolcs,
iskolapszichológus, egyetemi oktató

Fiatalok és a média: (ferde)tükör?

A média (újság, televízió, rádió, internet) feladata az lenne, hogy érdemi tájékoztatást nyújtson az embereknek, csiszolja azok tudását, ízlését és erkölcsét. Ezzel szemben, a ma embere javarészt manipulációt és megvezetést szenved el a részükről. Már több esetben is bebizonyosodott, hogy a különböző (bulvár)újságok és tévécsatornák rengeteg olyan információt jelenítenek meg, amelyek nem teljesen fedik a valóságot. Nyilván ez az olvasottság/nézettség fellendítése érdekében történik. A média összes típusa akár pozitívan, akár negatívan, de hatással van önünkre, önértékelésünkre, viselkedésünkre, érzelmeinkre, gondolkodásunkra, személyiségünkre. Hatással van arra, hogyan észleljük testképünket, befolyásolja döntéseinket, hangulatunkat, magatartásunkat, személyes fejlődésünket. Szomorú, de nagyrészt nem a média másolja a valóságot — ahogyan ennek lennie kellene —, hanem a valóság a médiát. A kellő élettapasztalat hiányában elsősorban a gyerekek és a fiatalok vannak kitéve a média „káros” hatásainak, ezért a továbbiakban, kutatási adatokat felhasználva, figyelemfelkeltés céljából, igyekszem ezekre nagyobb hangsúlyt fektetni.

Képlékeny személyiségük miatt jellemző, hogy automatikusan elfogadják a látottakat, amit egyesek a hecc, az újdonság ereje hatásának kedvéért lemásolnak. Gondolok itt az online trend örületekre, mint például: a „fagyasztott-csirkézés” és a jeges vödör kihívás (ice bucket challenge), extrém szelfi kihívások. Ide sorolható azonban az is, amikor a személyek szolidaritásból, együttérzésből, részvétnyilvánításból, állásfoglalásból osztanak meg dolgokat. Például macska posztból az interneten, szívárványos profilkép, profilkép megváltoztatása: fekete borítókép, Pray for Paris felirata, a szolidaritást kifejező francia zászló vagy a román zászló a romániai diszkótűz miatt. Mint a legtöbb trend, úgy az online trendek is gyorsabban érik el a fiatalabb generáció tagjait. Ők sokszor válogatás nélkül, már a megjelenéskor átvesznek egy-egy trendet, amely pillanatok alatt elterjed a kortárs csoportokban is. A fiatalok sokkal gyorsabban reagálnak a változásra, mint az idősebb generációk, identitásuk nyitottabb, kereső, és ezért fogékonyabb, mint a felnőtteké. Amilyen trend terjed, azt átveszik, nem kell azon gondolkodni, hogy mihez kezdjenek maguktól, elég alkalmazkodni. Megerősítő hatású, hogy a többség ugyanazt az irányt követi, azonban ez visszafelé is ugyanígy hat: az egyének trendkövetése megerősíti a

többséget is. Sajnos, életveszélyes trendekről is hallottunk már, gondolok itt például a kék bálna örületre, valamint a Neknominat elnevezésű alkoholfogyasztós játékra, amelyek befolyással vannak az érintettek további életére.

A világot átszövő internet a mindennapjaink részévé vált. Rengeteg opcióval, illetve lehetőséggel rendelkezik minden korosztály és nem számára, mint például hírek olvasása, filmek, zenék letöltése, információk keresése, kommunikáció létesítése stb. Mára már a szociális interakciók közegévé vált, lehetőséget adván azon személyek számára is, akik a valódi világban nem érzik magukat kompetenseknek erre a feladatra. Több kutatás bizonyítja, hogy a különböző társas oldalak látogatása a rutinszerű tevékenységek közé tartozik, az emberek mindennapjainak részévé vált. Dr. Petke Zsolt addiktológus, a Nyíró Gyula Kórház Addiktológiai Osztályának osztályvezető főorvosa szerint a Facebook-függők online pótolják a hiányzó valós kapcsolatokat. Ugyanazokat az érzelmeket élük meg, amelyeket az egészséges emberek a tényleges emberi kapcsolódásokban.

A külsőség a világhálón is fontos, azonban itt jobban kézben lehet tartani, mint a valódi életbeli megjelenésünket, lehetőségünk van arra, hogy a legvonzóbb külsőnket hangsúlyozzuk és ennek megfelelő fényképet tölthetünk fel. A fiatalok az önmagukról készített képekkel, szelfikkel, megpróbálják elkápráztatni egymást, ezért a képre adott like-ok, hozzászólások jelzik annak sikerét. Csakhogy sok szelfi nem érdekel senkit, így a készítő úgy érezheti, hogy ő nem elég szép, ő nem kell senkinek. Ez a negatív énkép pedig negatív önbecsüléshez vezet. Sokan, különböző applikációk segítségével külsőjüket a lehető legjobb fényben tüntetik fel, változásokat, átszerkesztéseket végeznek, melyek eredménye a legtöbb esetben csalódás. Csalódás a képet ábrázoló személynek — hiszen nem fedi a valóságot —, valamint a befogadó személyeknek, ismerősöknek, akikkel, ha szemtől szemben találkoznak, nem biztos, hogy leplezni tudják vagy akarják csalódottságukat, megilletődöttségüket. Ez leginkább a fiatalok körében jellemző.

Szomorú, hogy a testsúllyal és a testalkattal való túlzott foglalkozás a mai kultúra egyik még inkább jelentős elemévé vált, ami az egész világon jellemző. Mint azt az Amerikai Pszichológiai Társaság 2007-es tanulmánya is megállapította, a nyugati kultúrában és a médiában a szexista reklámok, a nemi sztereotípiák megjelenítése, a szexualitás felhasználása reklámokban felerősíti és megmeregíti a társadalom elvárásait azzal kapcsolatban, hogy miként kellene kinéz-

niük az embereknek. Feszültséget kelt azok körében, akik nem tudnak, vagy csak egyszerűen nem akarnak megfelelni ennek a képnek. A fiatalok az őket bombázó képekhez, szelfikhez hasonlítgatják önmagukat, és úgy érzik, az ő hibájuk, hogy a saját testük kedvezőtlenül jön ki az összehasonlításból. Egy metaanalízises vizsgálatban az eredmények szerint a médiában a vékony-ideális testet ábrázoló fotók, negatív testképpel vannak kapcsolatban. Egy amerikai általános iskolában végzett vizsgálat szerint, a lányok 69%-a vallotta azt, hogy a magazinokban látott képek befolyásolják az ideális testalkatról való elképzelésüket, 47%-uk, miután látta a képeket, fogyni szeretett volna. Egy másik tanulmányban 10 éves lányok és fiúk számoltak be arról, hogy elégedetlenebbek voltak saját testükkel, miután megnéztek egy Britney Spears videoklipet, vagy egy klipet a „Barátok” TV-showból. A brit és amerikai szakértők közös kutatásából az derült ki, hogy a barátok fényképei még a hírességek fotóinál is nagyobb hatást gyakorolhatnak a nézőkre. A közösségi média erősebb hatással van a gyermekek testképére, mint a hagyományos média, mivel célzottabbak az üzenetek és a képek.

Folytatása a következő oldalon

A pszichológusok azt mondják, hogy a sztárok, népszerű emberek iránti rajongásnak lélektani okai vannak. Részt venni a sztárok életében: értsd alatta, elolvasni az aktuális pletykalapokat, kilesni a posztolt képeiket a különböző közösségi oldalakon, mélyen gyökerező igény. Általuk mi is részesülünk az élet magasabb vibrálásából, róluk ránk is hullik egy kis fény.

Azt mondd erre: a hétköznapi ember a maga küzdelmeivel nem érdekes? Mi ez a sztárkultusz, celebhisztéria? Az előbb küzdelmet említettél, de hadd javítsalak ki: nekünk már nincsenek küzdelmeink. A küzdelem nemes, felemelő dolog. A küzdelemben az élet magasabb fokon ég. A küzdelem trendi. A küzdelmet meg kell alkotni, fel kell építeni. Mi ezzel szemben legfeljebb nehezen kelünk, döcögösen toljuk napjaink szekerét, megpróbáljuk kihúzni reggeltől estig. A hétköznapiak besároznak. Ezt az emberek nagyon hamar kiszagolják a másikkal, és köszönik, nem kérnek belőle. Hogy te is csak egy vagy közülünk? Máris elfordultak a tekintetek. Hiába vagy szép, hiába végzed jól a munkád — küzdelmesen is akár (!) — még sikeres is lehetsz. Kell valami plusz. Hogy érezzék az emberek, neked sikerült.

Vannak, akik annyira népszerűek, hogy fan klubjuk van. Ők a szerencsések, mert helyük a társadalomban már bizonyított. A sztárok, vagy ahogy manapság nevezik celebek, ebből a szempontból is könnyebb helyzetben vannak. Már nem kell erőlködniük, hogy valamilyen képet kreáljanak magukról, hiszen estéről estére rivaldafényben látjuk őket. Ehhez képest akár egy reggeli közben elkapott lisztes kezű, megrendezetten spontán fotók az Instagramon kifejezett jól állnak. Lám-lám ő is családanya, olyan, mint mi... Cserébe mi, földi halandók számára a fásultan vonszolt lisztes-tojásos reggel is egy kicsit megemelődik. Sőt minél népszerűbb valaki, ezek a bizalmas enteriőrök annál inkább elvártak.

Celebnek lenni nem csak a média világában lehet, habár mindenképp kell hozzá valamilyen

mediatizáltság. Hál' Istennek ma már a közösségi oldalak világában ez kis könnyebb. Bármelyikünk megpróbálkozhat vele. Hogy mennyire sikeres, arról azonnali visszajelzés a lájkok és az elismerő kommentek száma. Mit tegyünk hozzá? Ha lehetőségünk engedi, utazzunk minél többet, és ami még fontosabb: utazásainkat ne felejtsük el azonnal posztolni. Az utazás az egyik legjobb kitörési pont a hétköznapiaságból. Tehetséget feltételez. Elvégre, aki utazik, az megteheti. Minél távolabb, minél egzotikusabb országba utazol, annál jobb. Lehet belőle intellektuális kalandtúra, csilloghatsz extrém sportfelszerelésben vagy csak simán a napon (ami a Kanári-szigeteken süti), lehetsz kutató, felfedező — a lehetőségek határtalanok.

Na igen, ez mind szép és jó, mondd, de mi van napjaink értelmiségeivel? Ők mindörökké ki vannak zárva a celebvilág üdvözültjeinek társaságából? Vajon ők nem szeretnének kitűnni, követőkre találni? Ugyan az értelmiségiek sincsenek kizárva, de az igaz, hogy számukra celebnek lenni egyre kisebb körökre szűkül. Ismerek írókat, akik már-már celebsorba számítanak. Ehhez viszont nem elég, ha megjelenisz itt-ott, ha nyomtatásban is olvasni a nevedet. Ekkor még csak egy szorgalmas diák vagy. A celebséghez az kell, hogy teljes egészében az írói létből élj meg, jogdíjaidból, az eladott könyveid számából. Nem is akárhogyan: lássák rajtad, hogy lubickolsz az írói létformában. A folyamatos írás mellett hasznos, ha személyes branded is épít. Jól áll, ha

Hogyan legyen minél több követőnk?

Akinek nincs lehetősége utazni, az se búsuljon, mert az otthonmaradás is lehet trendi. De nem akárhogyan, csak ha átjön belőle a hygge életérzés. Nem is kell hozzá sok minden. Rakjuk körül gertyával a szobát, burkolózzunk meleg plédbe, legyen a kezünkben egy dizájnos öblös csésze, mellé egy mutatós képes magazin vagy könyv. Nem árt, ha minél több lakberendezési tárgyunk ikeás. Elvégre Skandinávia. Mindenki tudja, hogy ők a legboldogabbak. A nagymama öreg komódját se dobd ki, mert az most vintage. Lehet esti a borozás a barátokkal, vagy akár ki is posztolhatsz egy-egy jól sikerült ételt. Utóbbiban tágabb lehetőségek is rejlenek, néhány mutatós étel után akár főzőblogot is indíthatsz. (A blogolás az utazás kapcsán is érvényes!) De kérdezheted, mi van, ha az emberek többsége nem olvasta a rengeteg interneten keringő cikket a hygge életérzésről? Nem kell aggódnia, a képeken úgyis átjön. Az emberek látni fogják, hogy magasabb életminőségen élsz, mint az átlag.

professzionális íróként van valamilyen érdekes hobbid. Tudsz egzotikus ételeket főzni például. Vagy egy extrém sport. Az sem baj, ha kizárólag csak az írásnak élsz, ám ebben az esetben hasznos, ha például behívunk a tévé reggeli műsorába, hogy megkérdezzék tőled, mi a baj a világgal. Dedikálj könyvnapokon, de ne csak a könyvekért álljanak sorba a sátradránál, hanem hogy szelfizzenek veled. Legyél díszvendég, díszpolgár, díszdoktor... És hogy kipihend a celebséggel járó fáradalmakat, amit kellő visszafogottsággal, már-már iróniával elviselsz, nagypolgári enteriőrbe vonulsz vissza, elvégre a padlásszobában nyomorgó zseni romantikájának már leáldozott. Habár, ki tudja megjósolni a divat szeszélyes változásait? Ha igazi véleményvezérnek számítasz, talán még utóbbiból is személyes márkát építhetsz....

Lakatos Fleisz Katalin,
társult egyetemi oktató, BBTE

Folytatás az előző oldalról

Egy 2011-es tanulmány azt taglalja, hogy azokra a lányokra, akik több időt töltenek a Facebookon, jellemzőbb az anorexia, a bulimia és a szegény testkép, valamint negatívan közelítik meg a táplálkozást, illetve fogyni szeretnének.

A kiterjesztett iskola — digitális felzárkóztatás a szükségállapotban

„A mai diákok — óvodától a felsőoktatásig — képviselik az első generációt, akik ebben az új

A média a lehetőségek tárháza. Nagyon sokan anyagi javak kiaknázására használják, egyesek erkölcstelen módszereket használva, megvezetik, megtévesztik az embereket. Mindemellett egyre több olyan esettel is találkozunk, amikor szolidaritásból egy nemes cél érdekében, összefogással segítenek, azonban itt is lehetnek

csalások. Az emberek meg kell tanulják eldönteni, hogy melyik információ hiteles és megbízható. A valószerű hírek kiszűrésében segít, hogy milyen forrásból, kiadótól származik az információ, ki(k) a szerző(k) és mi a tartalma.

Reszler Brigitta,
pszichológus

világban nőttek fel. Egész életüket úgy élték le, hogy számítógépek, videojátékok, digitális zenelejátszók, videokamerák, mobiltelefonok és más hasonló játékszerek, a digitális kor vívmányai vették körül őket. Napjaink végzős egyetemistái életükből kevesebb mint 5 000 órát töltöttek olvasással, de több mint 10 000 órát játszottak videojátékokkal (...) — írja Marc Prensky 2001-ben megjelent Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók című cikkében.

Az elismert gondolkodó, előadó és író közel húsz éve hozta be a köztudatba a „digitális bennszülöttek” és „digitális bevándorlók” fogalmakat, amikor kétrészes cikkében az új infokommunikációs lehetőségekről értekezett, hogy hogyan változtak a gyerekek oktatással szemben támasztott igényei, felhívva a figyelmet arra, hogy a tanároknak és az oktatásnak kell igazodni a megváltozott tanulói elvárásokhoz. A húsz évvel ezelőtti felismerés után, — hogy a mai gyerekek már alapvetően másképpen gondolkodnak és másképpen dolgozzák fel a környezetükből érkező információkat és lehet korszerűbben kellene tanítani őket —, csak a járvány miatti szükségállapot hozta el a román tanügyi rendszer digitális felzárkóztatását. Az iskolák bezártak, az intézmények pedig valamilyen online megoldást kellett találniuk, hogy folytatni tudják a tanítást. Az online iskola nem is a diákok, hanem inkább a tanárok számára okozott nagyobb kihívást, hiszen

rövid időn belül teljesen át kellett dolgozniuk az eddigi hagyományos pedagógiai módszertanokat.

A virtuális osztályteremnek vannak pozitív és negatív hozadécai, viszont annyi bizonyos, hogy integráltan hosszú távon ezzel csak nyerni fog a közoktatás. Ma amikor már számos nyelvtanfolyam, szakképző kurzus, főiskolai vagy akár egyetemi képzés elérhető az interneten, éppen ideje volt, hogy a technológiai fejlődés pedagógiai szempontból is használható módon beépüljön a diákok mindennapjaiba. Ugyanakkor a szülők számára is lehetőséget teremt arra, hogy jobban nyomon tudják követni gyerekeik órai aktivitását, tanulmányi fejlődését, vagy akár egy digitális naplóban ellenőrizni a jegyeket és a jelenlétet.

A tanárok egy plusz eszközzel tudják átláthatóbbá, emészthetőbbé és izgalmasabbá tenni a tananyagot. Ugyanakkor a pedagógusok olyan diákok fejlődésére is jobban tudnak koncentrálni, akiknek tanulási nehézségeik vannak.

Az online tanulásra számos digitális platform alkalmas, a technológia pedig folyamatosan bővül, fejlődik és ami a legfontosabb, hogy végre használatban van. A kényszermegoldásból bevezet digitalizált tanítás előbb utóbb beépül a hagyományos módszertanba, amely előreláthatóan egy szemléletváltáshoz vezet majd a jelenlegi közoktatásban.

Barakonyi Gergő

Kapnikbánya adta az első nagy tragikát

Ungár Anikó úttörő színésznő Kapnikbányán született kétszázharminc évvel ez előtt, 1790. április 10-én, abban az esztendőben, amikor megszületett a hivatásos magyar színjátszás. Édesapja a pozsonyi Ungár Ferenc, bányatisztviselő. Előneve a család eredetére, Pozsonyra utal, német neve (Ungár) magyart jelent, ami igaz is, mert magyar szív dobogott Ungár Ferenc mellében. Az Anikó édesanyja Kolozsvári Mária, Kolozsváron született és az ottani főbíró Kolozsvári András lánya.

Ungár Ferenc egy kolozsvári bála kapott meghívást, ott ismerkedett meg Máriával és vette hamarosan feleségül. A család Kapnikbányán rakott fészket. „Hatévi boldog házasság után özvegyen hagyta szeretett hitvesét négy kis árvával” — írja Váradi Antal (1854. május 2. – 1923. március 5.). Az özvegy Kapnikbányáról visszaköltözött Kolozsvárra és a férje utáni nyugdíjból éltek.

Kolozsváron, Kótsi Patkó János (1763 – 1842) színész, színigazgató színjátszó társaságának és az új tehetségeknek a nevelésére nyelvórákat tartott, színi szavalást tanított, színpadi játékokra oktatta tanítványait. Ez volt az első magyar színiiskola. Ide keveredett a magyar és a német nyelv tanulása céljából özvegy Ungár Ferencné lánya, Anikó. A gyermek Anikó, a család segítségére, bejárt a színház öltözőjébe is, ahol rokona, Sáska Biri (? – 1884. április 12.), Koronkainé öltöztetésében szorgoskodott. Futott, lózott szolgálatkészen és alázattal, olykor kezet csókolta a primadonnáknak. „Még futkosó gyermek voltam, amidőn Kótsi beszédei, a színpad látása, egy titkos belső ösztön már eleve ellenállhatatlanul vonzott e pályára. Egyik színésznő-rokonomnak állandó öltöztetőnője ezért lettem. Mikor fényes öltözetében játékokra készülve megpillantottam, szemeim e bűvös ragyogás megvakította. (...) Törekvéseim végcélja a színpad volt. Elfelejtettem az ott áldozatul esett földi szépségeket, sok beszennyezett erényt, az ott szerzett tövisszörűket, csak a káprázat vonzott (...) gyönyörködtetni vágytam a rám figyelő közönséget. Semmiért nem hevültem annyira, mint e sokszor holtig tartó kint szerző deszkaalkotmányért. Azt hittem, a legboldogabb halandó én leszek! Nem halandó — istenült leszek, ha ezt elérhetem. (...) A szívem reszketett a vágytól, hogy valaha én is színésznő lehessenek” — mesélte Jakab Elek történetírónak.

„A volt bírónak, Kolozsvárinak, vagyon egy unokája, az Ungárné kisebb leánya, akit szeretném, ha felvehetnék s már az anyjával beszélvén, reá is állott s a leánynak nagy kedve van, ez mintegy 14 esztendő” — ajánlja Kanyó László Wesselényi Miklós (Zsibó, 1750. december 11. — Zsibó, 1809. október 25.) figyelmébe Anikót, 1806. augusztus 26-án.

A család életében 1806. szeptember 18-án nagy esemény történt: a 16 éves Anikót Kótsi Patkó János színigazgató felléptette Lizi szobalány szerepében Spiess Parola című vígjátékban. A színpadon is szerepel a neve, itt még Ungár Nanett. Az első fellépés után három nappal, szeptember 21-én már Anikó néven szerepel Müller A szerelem szigete című operában, ahol Cazina szerepét kapja. Szeptember 25-én megkapja harmadik szerepét Kotzebue (1761. május 3. — 1819. március 23.) A szerelem gyermeke (Egy falusi lány) című darabban, és 30-án Molière (1622. január 15. — 1673. február 17.) A tettetett beteg című darabjában Rózsi szobalány szerepét játszotta. Nem volt könnyű előrelépni a szakmai ranglétrán. Itt játszott a mindenkit halálra kacagató Jancsó Pál (1761–1845), az ingatag jellemű nagyszerű színész-énekes, Pengő Celesztin (1784-1858).

A Kótsi házaspárhoz fűződő kapcsolatáról, az emberi és szakmai mintaképről mesélte Jakab

Eleknek (1820. február 13. — 1897. július 22.): „Kótsi, ez az európai művelt nyelveket értő, gazdag műveltségű lélek, ez a szívvel-lélekkel pályája magasztos föladatának élő magyar színész, és szintoly nemes, mint elragadóan szép neje nekem, az árvának, atyám, a színészetben mindkettő mesterem, a színpadon kívül igaz barátaim és védelmezőim voltak”. 1807-ben nagyobb szerepeket kap és a közönség kedvence. Anikó néven szerepel, aztán újabb nagy fordulat következett életében.

Wesselényi Miklós báró az általa támogatott színtársulatot Marosvásárhelyre vezényelte. Anikó, hogy követhesse társait (tisztességes lány anyai kíséret nélkül nem kószálhatott a világban), megkérte Székely József színészkollegáját, hogy vegye őt feleségül. Leánykérő helyett itt fiúkérő történt! 1808. május 7-én volt az esküvő, ahol a tanú Szentkirályi Mihály szenátor és Ernyi Mihály (1770–1820) színész. A művésznő ettől a naptól Székelyné vagy Székely Józsefné néven szerepelt a színpadokon. Székelyné a kolozsvári társulattal Marosvásárhelyről Nagyenyedre, majd Nagyváradra, Debrecenbe, Tokajba, Miskolcra, Egerbe, Budára és Pozsonyból végre Kolozsvárra vándorol vissza. Ezen a turnén már Kótsi Patkó János nem vett részt, Ernyi Mihály vezette a társulatot, amelynek tagjai között ott van még Kántor Gerzsonné (1791 – 1854).

Valóban kiváló színésznő volt, a legjobb drámai, a legjobb vígjátéki, a legjobb naiva, a legjobb mulattató. A közönség kedvence lett és páratlan játékanak köszönhető, hogy a német színészet egyre jobban kiszorult a Kolozsvárról. A minőség diadala! Az első színésznők közé tartozott, aki jutalomjátékot kapott 1810. augusztus 16-án, húsz évesen. Idézet a színlapról: „A jövő szombatn fog egy nagy tábori érzékeny játék előadatni Szeszenheim (burkus) Generál nevezet alatt, szép dekorációkkal és katonai öltözetekkel, melyet a directio Székelynének ajándékozni méltóztatik”. Leghíresebb alakítása ebben az időben Amália (Schiller: Haramiák) és Blanka (Kotzebue: Templáriusok).

Népszerűségét nem csak a színpadi teljesítményének köszönhette. Jól forgott a legjobb társaságokban is. Anekdoták egész sora gyűlt össze Székelyné Ungár Anikó mögött. Marosvásárhelyen a királyi tábla elnöke, Kemény Sámuel gróf hívta meg ebédre. De Székelynének, az ifjú asszonynak nem volt magyar főköltője, amivel ennél az úri asztalnál megjelenjen. Szálásadójától kölcsönzött délután három óráig főköltőt. „Az úri társaság jól töltötte az időt, a szép és művelt, játszi és szelleműsű ifjú színésznő

egyénsége, szavai, tettei csaknem a társaság lelkét, az ebéd izesítő fűszerét képezte”. Három órák megjelent az inas, jelezve, hogy a főköltő kölcsönzősének ideje lejárt. Néhány perc halasztás után ismét megjelent az inas. A házigazda érdeklődésére elmesélte a határidőhöz kötött kölcsönkérését. A gróf megnyugtatta: főköltő nélkül is olyan kedves vendége lesz az ő asztalának, ezért küldje csak haza a főköltőt. Másnap Székelyné tucatnyi főköltőt és mindenféle ajándékot kapott „Marosvásárhely magas születésű delnőitől”.

1814-ben, amikor a társulat egyik része Magyarországra költözik, a Székely család Kolozsváron marad. Volt egy kis házuk a Monostor-kapun kívül eső Párizs utcában, melynek vasrácsos ablakain monogramok szerepeltek: Sz. J. (Székely József), U. A. (Ungár Anikó). Ezt eladták, a Külmonostor utcában nagy telket vásároltak, melyen egy kis házikó is volt, a másik részén Szucságon kis birtokot vettek és gazdálkodtak. Nem jött ki a számításuk. Belebuktak. Elhatározták, hogy visszatérnek a színpadra.

Levelet írtak Nagyváradra dr. Sándorffy Józsefnek (1767. április 20. – 1824. november 30.) a város színészetének lelkes támogatójának. Sándorffy azokban a hónapokban szenvedője volt színészei összeveszésének és a társulat kettészakadásának. „Már most nekem is szép dekorációim vannak, nem szükség azokat többé Debrecenből Váradra hozatni. Éppen most indítam a vármegye lovas katonáját Wándza úrhoz (a művészeti igazgatóhoz, Kolozsvárra), hogy a héten jöjjenek Váradra. (...) Bár csak, édes kedves ifiasszony maga és érdemes férje is játszhatnának az új dekorációkkal” — írja válaszában Sándorffy. Váradi Antal szerint „engedtek a szíves meghívásnak”, de erre nincsenek bizonyítékok.

1816-ban visszatértek a színpadra. Az Erdélyben működő társaságot választják Marosvásárhely központtal. 1820-ig innen szállnak ki Nagyenyedre, Brassóba, Nagyszebenbe. Hála P. Horváth Dániel mérhetetlen anyagi, fizikai, szellemi vállalásának 1821. március 11-én, Kolozsváron felavatják a Farkas utcai színházat, a magyar színjátszás első erdélyi bölcsőjét.

Szatmáron sohasem játszott Székelyné?

1817 tavaszán a kolozsvári színtársulat érkezett Szatmárnémetibe. Vezetőjük Pengő Celesztin és Ungár Anikó férje, Székely József volt. Jeney György csúriájában építették fel a színpadot és 5 hónapig maradtak a városban. Nézzük meg, mit ír egy korabeli kritikus a szatmárnémeti közönségről: „A közönség rohant bámulni e szokatlan tüneményt, s szerencsésnek érezte magát az, aki saját házában láthatta édes anyanyelvünk képviselőit. S akár némajátékot, akár énekes színművet vagy táncot, ha adtak, mindegy volt. Minden-minden olyan bűverőt gyakorolt a közönségre, mint Pesten nagy költséggel kiállított opera előadások.”

Tudunk egy másik alkalomról is. 1819 októberétől a Zöldfa vendéglő báltermében tartotta előadásait az Erdélyi Kolozsvári Nemes Magyar Jászó Társaság. A társulat id. Székely József igazgatásával játszott városunkban. Tagjai: Cseh Sándor, Elekes Farkas, Gillyán Sándor, Jantsó Pál, Kemény János, Kemény Jánosné, Kovács Zsigmond, N. Lajos, Némethy Sándor, Némethy Anikó, Rácz Sándor, Simén Borbála, Székely József, id. Székely József, ifj. Székely József, Székelyné Ungár Anikó, Szentiványi Zsuzsanna, Szikszai Julianna, Szilágyi.

1825-ben Miskolcon játszott, majd szeptember 25-én Pozsonyban, Karolina Augusta osztrák császárné magyar királynévá koronázása alkalmával. Fejér megye rendjei az ország legjobb színészeit szándékozták összegyűjteni az ünnepélyre, mint Déryné (1793-1872), Kántor Gerzsonné, Balog István (1790-1872), Bartha János (1799-1852), Pengő Celesztin (?), Megyeri Károly (1799-1842), Telepi György (1800-1885). Ungár Anikó 1825-ben Pozsonyban is meghódította a közönséget. A Burgtheater világhírű művésznője, Börger Sophia, felment a színpadra, megcsókolta és meleg szavakkal fejezte ki elismerését.

Döbrentei Gábor nagyobb összeget gyűjtött számára a budai művészetpártolóktól.

Folytatása a következő oldalon

Szorongásból pánikba, hova is halad a világ?

Jelen pillanatban a világban egyre nagyobb teret hódít a félelem. Minden hírforrás, minden tájékoztató szöveg az ember testi megbetegedésének félelmétől visszhangzik. Félelem vonul végig az emberiségen egy bizonyos vírussal való megfertőződés veszélyétől, vagy éppen a megelőzés kivitelezhetetlenségétől. A hangsúly az ember fizikai állapotára tevődött, bár a félelem vitathatatlanul egy lelkiállapot, és ha elhatalmasodik az egyénen, akkor az a pszichikai tünetek kategóriájába tartozik. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a jelenlegi helyzet nem elég súlyos, vagy hogy a fizikai megbetegedés kizárható. Sajnos, azt el kell ismernünk, hogy nagyon is komoly helyzettel állunk szemben, sőt, ha a lelki oldalra fókuszálunk, akkor valószínűsíthető, hogy a világ félelembe való belebetegedése nem is igazán ezen vírus felbukkanásával kezdődött. Az utóbbi két-három év klinikai munkájának tapasztalataiból azt a következtetést lehetett levonni, hogy a szorongásos tüneteket mutató egyének: gyerekek, fiatalok száma egyre rohamosabban nő. A szorongás pedig pontosan az egyénen elhatalmasodott félelmen alapszik, amely súlyosabb esetekben akár pszichoszomatikus tüneteket is mutathat, vagyis testi fájdalmakban is megnyilvánulhat.

Az adott helyzethez segítő módszert igyekeztünk találni: dr. Talián Krisztiánnal együttműködve egy igen járható „utat tapostunk ki” ezen kialakult lelkiállapotok megsegítésére. Pszichiáter és pszichológus közös munkájával, meseterápiás eszközök bevonásával sikerült szép eredményeket elérni a szorongás oldásában. Azért, hogy ez az „út” még több emberhez eljuthasson, hogy a kétségbeesett, várólistás szülők, vagy megoldásokat kereső pedagógusok kezébe konkrét eszközt adhassunk, 2019 őszén úgy gondoltuk, hogy munkához látunk, és olyan saját tapasztalatainkon alapuló anyagot dolgozunk ki, amely segítség lehet ennek a futótűzként terjedő félelemnek az oldásában. A jó hír az, hogy munkánk eredménye nemsokára napvilágot lát, a rossz hír pedig az, hogy azóta sajnos szorongás helyett bepánikolt a világ. Amihez nagyon nagy erőfeszítés már nem is kellett, mert a meglévő félelmet sokkal könnyebb fokozni, mint azt a semmiből kialakítani. A lényeg az, hogy mostanra egy pánikhelyzetes, készenléti állapot alakult ki. Ami ennél is rémisztőbb, az a lecsengése utáni lehetséges állapot, mely nem igazán szokott

egyszerű megkönnyebbülésként zárulni, hanem jó eséllyel az egyén még sokáig hordozza ezen félelmi állapot „utórezgéseit”. A szorongó állapotban maga a félelem meg sem nevezhető, a mostani helyzetben viszont már meg lehet fogalmazni, hogy konkrétan mitől is félnek az emberek. És hogy pontosan hogyan is nyilvánul ez meg jelen pillanatban? Nos, a minap egy kedves barátom fogalmazta meg talán a legjobban ezt az állapotot, amikor azt mondta, hogy jelenleg egyfajta „kettősség” ellentétekben megnyilvánuló érzése van jelen a világban. Azt hiszem, nagyon jól ráérezett a lényegre, hiszen pontosan ezt lehet tapasztalni. Vannak emberek, akik úgy élik meg ezt az élethelyzetet, hogy tagadják, lekicsinyítik, elbagatellizálják a terjedő betegség rémhíreiről megjelent információkat. Mások pedig éppen ellenkezőleg abba a végletbe esnek, hogy mindjárt a halálfélelem uralkodik el rajtuk, és ezt vetítik ki a világra is. És a halálfélelem tagadhatatlanul érződik az embereken, legtöbbször ama bizonyos formája, amely a generalizált szorongás keretében is megnyilvánul. Ez nem a saját végességüktől való félelem, hanem a szeretteik elvesztésének a félelme, hiszen sok ember számára ők jelentik a boldog élet lehetőségét. Nem is csoda tehát, hogy ilyen ijedtség van az embereken. Természetesen pszichológiai szempontból is vannak olyan aspektusok, melyeket jelen pillanatban komolyan meg kellene fontolni az embereknek. Elsősorban igyekezni kellene mindenkinek követni az „arany középút” elvét, megpróbálni a végletek kategóriájának „örvénylő” erejétől távol maradni. A félelem maximális tagadása helyett inkább a félelem „egészséges” szintjét kellene mindenkinek megtartania. Hiszen a félelemnek megvan a maga fontos szerepe, jelzi az emberek számára a veszélyeket, de csak akkor, ha sikerül azt a maga „egészséges medrében” megtartani, ellenkező esetben képes az embert akár maga alá is „temetni”. A lelki egyensúly megtartásának nagyon fontos szerepe van ebben a periódusban, hiszen annak elvesztése maga után vonja előbb-utóbb a testi egyensúly megbomlását is. Nem szabad elfelejteni, hogy a testi és a lelki egyensúly szoros kapcsolatban áll egymással. Ez ugyanakkor nem megy egyszerűen, a jelenlegi zűrzavarban az ember akkor tud legjobban egyensúlyban maradni, ha vannak erőforrásai, kapaszkodói, és azokról most sem feledkezni

meg. A pánikhelyzetekben ugyanis az emberek hajlamosak a kapkodásra, az ösztönös, át nem gondolt cselekedetekre. Viszont akikben van hit, azok képesek mindehhez „másképpen” hozzáállni. Ez semmiképp nem a megdondolatlan optimizmust jelentené, hanem az elfogadás képességét. Hiszen elfogadni a megváltoztathatatlan annyit jelent, mint elkerülni az „ütközést”, az önmagunk építette korlátokban való fennakadást, és ehelyett nyitottá válni a tudatos megoldáskeresésre. Végül, de nem utolsó sorban, azt az aspektusát sem szabad elfelejtenünk ennek a mostani kialakult állapotnak, amit Sigmund Freud vagy akár Carl G. Jung a pszichoanalitikus megközelítésben kihangsúlyozott: minden betegségnek lehet egy úgynevezett „pozitív hozadéka”, amely gyakorlatilag képes — akár nem is tudatosan — megtartani az egyént ebben a kialakult helyzetben. Hogy pontosan itt mire is gondolok? Nos, a mostani készütség-helyzet „pozitív hozadéka” lehet a diákok kényelmes kis „vakációzós” állapota, a munkából hazaküldött alkalmazottak fellélegzése, a felpörgött világ ritmusával eddig lépést tartani kényszerült emberek pihenése, akik hetek és hónapok után most kicsit megállhatnak. Egészen biztosan lehetne ezt a sort még folytatni, de egy nagy igazságot azért erre a helyzetre a mesék bölcs tárházából is ki lehet emelni, ami egyaránt vonatkozhat azokra, akik élvezik a kialakult helyzet kényelmes kereteit, és azokra is, akiket már pánik kerített hatalmába, mégpedig azt, ami Salomon király varázsgyűrűjére volt felírva, hogy sohase felejtse el: „TUDNOD KELL, EZ IS, MINT MINDEN, ELMŰLIK EGYSZER!”

Bálint Katalin,
pszichológus, meseterapeuta

Folytatás az előző oldalról

Így jutott el Bécsbe, hogy az ottani színházi világot tanulmányozza. Hazaérkezve játszott Pozsonyban, Komáromban 1827-ben pedig Pesten.

„Székelyné a publikum nagyon szerette. Mindig ő volt a publikum kedveltje. És valóban jól is játszott” — írja róla Déryné. Tapsolták, szerették, elismerték, a legjobb társaságok versengtek jelenlétéért. „Az úri társaság jól töltötte az időt, a szép és művelt, játszi és szellemdús ifjú színésznő egyénisége, szavai, tettei csaknem a társaság lelkét, az ebéd ízesítő fűszerét képezte” — olvassuk az egyik visszaemlékezésben.

1827. december 17-én, Budán elveszítette imádott lányát, Amáliát. Székely Józsefné pályája csúcán volt, amikor Nagyváradon a kolera-járvány áldozatául esett férje, Székely József (1831. augusztus 28).

Az özvegy művésznő pályája csúcán visszavonult a színészetől „Én hagytam el a színpadot és a színészetet, mert nem akartam, hogy az hagyjon el engem” — írta. Pedig hívták, pedig kérték jobbnál jobb társulatok. Kolozsváron a Külmonostor utcai házában élt visszavonulva. Színészi nyugdíjintézet akkor még nem létezett.

Döbrentei meghívja a budai színház megalapításakor, 110 váltóforintot ígért és jutalomjátékot. A kettős gyász nehéz súlyát nem tudta letenni, viselte élete végéig, amit nem tudott összeegyeztetni a színpadi játékkal.

Prielle Kornélia (1826-1906) nem csak tisztelte, mint művészt, de mint embert nagyon szerette. Anna-napok alkalmával sohasem feledkezett meg néhány sorral felkeresni. „(...) Isten, szíve egyetlen Annája életét tartsa meg azok számára, akik azt megérdemlik, kik közt, ha ő az első helyet nem foglalhatja el, az csak azért van, hogy a világon kevés lény van valódi helyén (...)” — írja a máramaroszi születésű művésznő.

A nyomor idején 21 kolozsvári főúr 250 forintnyi segélyben részesítette, ezzel biztosítva számára az elfogadható életkörülményeket. A kolozsvári színházi vezetők sem feledkeztek meg róla. Meghívókkal tisztelték meg előadásaira.

Székelyné Ungár Anikó Kolozsváron halt meg 1862. december 25-én. Paulay Ede búcsúztatta és saját kérésére Kótsi Patkó János mellé temették a házsongárdi temetőben.

„Igazi színésznő volt az életben is. Szeretet és gyűlölet, szelídség és harag, jóság és felforrtanyó indulat váltakozott benne. Az életben is sírni

tudott, mint a színpadon, de könnyei még fel sem száradtak, már kacagott. (...) Félelmetes erkölcsőr, de a maga szemében nem látta meg a gerendát. (...) Mindenki félt a nyelvétől, (...) Vetélytársa sikerének szívből örül, de ez nem gátolja meg abban, hogy háta mögött megszólja. Minden csak játék nála, annyira szereti a színpadot, hogy az életben is játszik” — írja róla Janovics Jenő.

Végezetül idézzük Várad Antal sorait a Régi magyar színészvilág című munkájából: „Huszonöt évig volt dísz a magyar színpadnak. Ugye, hogy nem szabad elfelejteni?”

Sok-sok nagy sikerű vígjátéki sikere mellett drámai szerepeiből néhány: Afanazia (Kotzebue: Gróf Benyovszky), Amália (Schiller: A haramiák), Clarissa (Mélesville: Paluzzi kastély), Cora (Kotzebue: A nap szüze), Desdemona (Shakespeare: Othello), Gara Sarolta (Erkel: Hunyadi László), Júlia (Shakespeare: Romeo és Júlia), Lady Macbeth (Shakespeare: Macbeth), Lujza (Schiller: Ármány és szerelem), Margit (Kisfaludy K. Stibor), Ofélia (Shakespeare: Hamlet), Stuart Mária (Schiller), Vulumni (Shakespeare: Coriolan).

Csirá Csaba

A bevándorlásról több vetületben

A magyar állami média napi témája manapság az illegális bevándorlás elleni ádáz küzdelem. Már egy kicsit sok is az egyszerű tévénezőnek. Érdekes: tulajdonképpen sem Magyarországra, sem Romániába nem akar jelenleg senki bevándorolni. Legfeljebb azért, hogy aztán továbbálljanak innen, amilyen gyorsan csak tudnak. (Hiszen mint tudjuk, egyáltalán nem üldözött menedékkérők torlódnak a határon.) De a jövőben — ha növekszik az életszínvonal a keresetekkel együtt, ami beindult nálunk — az is bekövetkezhet, hogy ezek az emberek itt akarnak élni.

Egyelőre azonban semmiféle ázsiai vagy afrikai eredetű bevándorlást nem támogat igazából és nyíltan senki sem Magyarországon, sem Romániában. A román politika és sajtó — igen bölcsen — mélységesen hallgat erről a dologról, hiszen ma Románia vonatkozásában még tényleg tárgytalan az egész.

De azért emlékezzünk egy kicsit: az akkori magyar szocialista pártelnök Kovács László — európai uniós biztos — mivel is riogatta a magyarországi szavazókat az ominózus 2004-es népszavazás előtt? Azzal, hogy 23 millió román özönli majd el Magyarországot, ha a határon túli magyarok — nem románok, nem ukránok, nem mások —, hanem azok, akik magyaroknak vallják magukat és akiknek a felmenőiktől megkérdésük nélkül vonták meg a magyar állampolgárságot, visszakapják azt. És az ország akkori miniszterelnöke Gyurcsány Ferenc is az elvett magyar állampolgárság visszaadása ellen kampányolt. Ők sem akarták tehát azt, hogy a mai Magyarország területére határon túli akárkik „vándoroljanak be”, még olyanok se, akik magyarok, s akiknek apja, nagyapja egykor magyar állampolgár volt, amitől akarunk ellenére megfosztották őket. És most Gyurcsány Ferenc és felesége, Dobrev Klára, az Európai Parlament egyik alelnöke, a más kontinensekről jövők bevándorlását támogatja. Mi ez?

Ám még ennél is sokkal bizarrabb a német állam magatartásának változása 20-25 év távlatában. A kilencvenes években sok olyan, papírokkal bizonyíthatóan — hitelesített családfa stb. kellett akkor ehhez — német származású szatmári sváb embert nem engedtek be vagy toloncoltak ki szabályszerűen Németországból, akik vissza szerettek volna menni őseik földjére lakni. Előbb vizsgát kellett tenniük német nyelvből, és jól megalázták őket, ha nem pergett a nyelvük rendesen németül. Annak ellenére, hogy őseik, rokonaik sírja ma is ott van pl. a ravensburgi vagy a weingarteni temetőben, a családok nevei akár a még álló sírköveken is. Sokan közülük nem éltek azzal a lehetőséggel sem annak idején, hogy magyarosítsák a nevüket, amit ugye a magyar állam a kiegyezés után bizony szorgalmazott, támogatott akár 1944-ig. Megmaradtak Leitnernek, Polcznak, Mannherznek, Nonn-nak stb., stb. Nos, ezeket az igazoltan német származású embereket Németország a kilencvenes években szépen visszautasította, hazaküldte, kitoloncolta. Namármost: akik most Németországba mennek tömegestül Ázsiából, Afrikából, azok vajon beszélnek a német nyelvet, vagy netán őseik a németországi temetőkben nyugszanak?

Na de mi van nálunk, Kelet-Európában itt és most? Mi ennek a bevándorlás-ellenes vehemenciának az oka?

Általánosan szólva, létezik egy bizonyos, szinte velünk született félelem az idegenektől. Ez nálunk megvan, mondhatjuk. Kialakultak a nemzetek, a nemzeti szokások, hagyományok, ezekre alapultak nagy későn az itteni nemzetállamok, saját kultúrával, nyelvvel, egyházakkal stb., amelyek nem szívesen engednék megzavarni vélt nyugalmaikat holmi idegen jövevényektől. Főleg a viszonylag fiatal kelet-európai nemzetekre jellemző ez, amelyek nehezen vívták ki ezt a státust. (Ezekre a legjobb példa napjainkban talán a balti államok esete, amelyek az utolsó percben, most, 20-30 évvel ezelőtt mentették meg nemzeti identitásukat az orosz beolvasástól. Vajon kellene nekik ezekből az afgán, pakisztáni, vagy akár szír migránsokból, miközben a területükre évtizedekkel korábban jött oroszoknak sem adják meg automatikusan az állampolgárságot?) Ezen államok közül egyesek hangosabban, mások szerényebben, de valamennyien tiltakoznak a tömeges bevándorlás ellen. Az, hogy

általában az ún. illegális bevándorlás ellen ágálnak, a lényegét tekintve nem releváns. Ugyanis legálisan, törvényesen sem engednék be szívesen idegen tömegeket.

A román politikum csúcsain ez azért nem nagyon téma, mert ide aztán senki sem akar jönni egyelőre, de nem is lenne ildomos nyilvánosan állást foglalni a bevándorlás ellen az Európai Unióban. Ám amikor arról volt szó, hogy például Tasnádon ilyen menekülttábor hozna létre a kormány a bevándorlóknak, azonnal megmozdult a helyi lakosság és teljes erejével tiltakozott. Nem is lett a dologból semmi, legálábbis Tasnádon biztosan nem. Tehát van itt egy jó adag xenofóbia is, ami nem idegengyűlöletet jelent feltétlenül, hanem a magunk köreinek védelmezését. Jobb, ha nem jönnek ide és kész. Mások, nem olyanok, mint mi. Punktum.

Szemünk előtt van azonban egy másik érdekes és elgondolkodtató példa is. Mostanában egyre több ún. gábor-cigányt lehet látni Románia nyugati végein, pl. Szatmárnémetiben is. Ezek az elegánsan öltözött férfiak és gyönyörű szoknyákban járó asszonyok egyáltalán nem akarnak beolvasni sem a román, sem a magyar közösségbe, holott jól beszélnek mindkét, számukra idegen nyelvet, ha kell. Pedig genetikailag egyáltalán nem mások, mint mi, bőrszínük olyan mint a mienk, vannak köztük szőkék és kék szeműek is. A maguk cigány nyelvén beszélnek, a maguk szokásai szerint élnek a XXI. században, állítólag — de ezt nem tudom pontosan — a gyerekeiket sem küldik semmiféle szervezett vagy állami iskolába. Vallási, szellemi életükről nem tudunk semmit. Lehet, hogy nincs is szükségük efféle, amit pedig mi, románok, magyarok, oly sokra tartunk, s nemzeti létünk alapjainak tekintjük a nyelvünk mellett. Ők bizonyosan egy párhuzamos társadalomban élnek itt és köztünk. Hogy miből (elég jól) — mert 8 órás munkába sehova sem járnak —, az egy másik kérdés, amit nem illik és nem is szabad megkérdőjelezni egy szabad világban és egy olyan országban, ahol az anyagi gyarapodás forrásainak firtatását az alkotmány is tiltja. Házakat — véletlenül sem blokklakásokat — vásárolnak, némelyek palotákat építettek, Mercedesekkel járnak stb. Véletlenül sem keverednének vegyes házasságokba még a többi itt élő cigánnyal sem.

De a lehetséges bevándorlókkal kapcsolatban felvetődik az a nyilvánvaló kérdés is, hogy mégis hová, konkrétan és földrajzilag, helyrajzilag kire is jönnének a mi tájainkra ez a bevándorló? (És hova mennek Németországban?) A szocializmus bukása után a kelet-európai társadalmak azt gondolták és úgy is cselekedtek, hogy minden vagyon, minden ház, minden blokklakás, minden földdarab, egyszóval minden, de minden, amink van, az kerüljön magántulajdonba. Személyesen névre írt magántulajdonba. E szemléletnek és nagyjából a valóságnak is megfelelően, az utolsó fáról is lehet tudni, hogy az konkrétan és személy szerint kié. S amikor a befogadandó jövevényekről beszél például a német politika, mégis kinek a nevében beszél? A német ház- és földtulajdonosok nevében biztosan nem. Nekem van egy lakásom, esetleg egy tanyám, egy földbirtokom, amit a nevemre írtak, hát én bizony nem azért vagyok ezeknek a személyes birtokosa, hogy a birtokomat másokkal megosszam. Még a rokonnaimmal se, nem hogy holmi teljesen idegen emberekkel, akik csak úgy megjelennek valahonnan. A mai magyar és román állam területe is magánbirtokok összessége, amely tulajdonoknak egyenként van személy szerint is ismert a gazdája, akiknek egyike se akar osztozkodni a vagyonán senkivel.

A bevándorlókat támogató politikai erők nem törődnek azzal, hogy a magántulajdon szent, és hogy a legtöbb állam alkotmányában ez benne van. Ha pedig minden állam területe, ingatlanai,

erdei stb. Európában magántulajdonban vannak, akkor a bevándorláspárti politikai erők tényleg mégis hová akarják elhelyezni a jövevényeket? Ugyanis olyat nem olvastunk, nem láttunk a nemzetközi sajtóban sem, hogy akár egy kastélytulajdonos, földbirtokos vagy egyházi kolostor azt mondta volna, hogy gyertek, emberek, én szívesen látlak benneteket örökre a SAJÁT házámban, a SAJÁT földbirtokomon vagy az általam vezetett kolostorban. S legyen az én vagyonom a tietek ezentúl. Hát akkor Merkel asszony vagy a többiek mégis hová, kinek a nyakára hívják a bevándorlókat? Hol látják őket vendégül végleg, hol és miből biztosítanak nekik szállást és ellátást akár egy életen keresztül?

Érdekes. De csak a mai valóságából nézve. Ugyanis ha tágabb értelemben tekintjük világunkat — pl. bibliai értelmezésben — ez a Föld mindenkié. Közös a mienk. Minden egyes ember egyenlő és joga van az életre a Földön, ha már egyszer megszületett. És emberileg joga van oda menni élni, ahol élni tud és akar. Mint ahogyan a levelibéka is a zöldebb levélre ugrik a hervadt helyett. Minden erkölcsnek, minden emberi érzésnek és minden vallásnak ellentmond az, hogy valaki bezárkózik a maga birtokába, magáénak tekintve a Föld egy darabját, ahová embertársai, testvérei nem tehetik be a lábukat. Kitől nyerték ezek a tulajdonosok vagy akár az államok a Földnek nevezett bolygó egy-egy darabját? Az Istentől talán? Milyen alapon birtokolják azokat kizárólagosan?

Más. Közelebb jöve szűkebb tájainkra: az európai népesség iszonyatosan fogy. Kevés gyerek születik, mert ezeknek a kerítéseknek, birtokoknak az óvásában, az egyre nagyobb jólétben kényelmetlen dolog gyerekeket szülni, s azokat felnevelni. Pláné többet. Nyűg, nagy nyűg. Sokkal jobban lehet élvezni az életet, utazni, bulizni, ha nincs körülöttünk gyerek és csak a magunk élvezeteire gondolunk. Amíg csak meg nem halunk s üresen nem hagyjuk őseink földjét. Lásd az erdélyi szász falvakat.

De az élet mégis él és élni akar.

Ezért szerintem az életet jelentő bevándorlókat nem lehet hosszú távon távol tartani egy kiüresedő, kiháló földrajzi-kulturális térségtől, amilyen Nyugat- és Közép-Európa. És hiába lesz minden határázár, mert az élők jönnek a fogyóban levő öreg gyermektelenek és a temetőbe vonulók helyére. Ide, Európába. Az üresen hagyott házaikba és földjeinkre.

Veres István

Interjú karantén idején

*Szemák Zsuzsa
festőművész
válaszolt kérdéseimre
— a művészet:
rácsoálkozás vs
görbe tükör —*

— *Köszönöm, hogy a körülmények ellenére is igent mondtál. Úgy érzem, a világnak most igazán szüksége van színekre, kreatív, pozitív gondolatokra. Rád és az értékekre, amiket képviselsz.*

— *Mindig is érdekelt, hogyan látja egy művész a művészetet magát. Mi számodra a művészet?*

— Pablo Picasso azt válaszolta erre a kérdésre, hogy ha tudná, mi a művészet, akkor se mondaná el. És valóban nehéz kérdés. Ha egyetlen mondatban tudnék válaszolni, talán azt mondanám, hogy számomra a művészet maga az élet. Körülvesz nap mint nap, velem ébredem és fekszem. A művészet nem feltétlenül a szépségről szól, ahogyan sokan gondolják. Úgy vélem, a művészet egy tükör, amit a társadalom és önmagam felé is egyaránt fordíthatok, félelem nélkül. Ez a tükör nem feltétlenül mindig a szépséget tükrözi vissza, legyen szó festészetről vagy bármely más művészeti ágról.

— *Miért pont... szokott elhangzani ilyenkor a klisés kérdés... Mikor volt az a pillanat, amikor ráébredtél, igen, festészettel, grafikával szeretnék foglalkozni, nekem ez az utam? Volt egy ilyen momentum?*

— Igazából nem emlékszem egy meghatározó pillanatra, kiskorom óta rajzolok és festek, ennek ellenére volt olyan pillanat, amikor teljesen más irányba szerettem volna menni, de a líceumi évek alatt végérvényesen eldőlt, merre tovább. Akkor már nem volt számomra kérdés, hogy merre kell indulnom. Érdekes módon sosem foglalkoztatott a tanári pálya.

— *Ez idő közben változott, hiszen tanítasz is. Ezáltal rálátsz arra is, hogy mennyire fontos szerepet játszik a tanár a diákjai életében. Mennyire fontos a hozzáállás. Neked volt olyan tanárod, aki biztított és hitt benned?*

— Igen, tanárként is dolgozom, és nagyon szeretem most már ezt az utat, már csak azért is, mert számomra nem volt egy olyan meghatározó személy, mentor, akit ki tudnék most emelni. Akinek mégis említeném a nevét, sajnos nagyon kevés ideig tanított. Épp ezért úgy érzem, és diákjaim részéről is sok a visszajelzés, hogy valahol én lettem az számukra, ami nekem nem adatott meg. Mentor, bizalmas, tanár-barát (ez szakkörön működik, iskolában nem). Vannak volt diákjaim, akiket én indítottam el ezen az úton és végig mellettük voltam mentorként, barátként, és most különböző művészeti egyetemeken tanul-

nak, különféle szakokon, és nem csak országon belül, hanem külföldön is. És büszke vagyok rájuk. A legszebb az egészben, hogy a mai napig megkeresnek, tanácsot kérnek.

— *Akarva-akaratlanul felmerül a kérdés: lehet-e tanítani? Mi az, amit mindenképp át szeretnél adni, meg szeretnél tanítani a gyerekeknek?*

— Tanítani? Inkább azt mondanám, rávezetni, megszerettetni lehet a rajzot, a festészetet. Természetesen minden megtanulható egy szintig, aztán jön a plusz, a tehetség. A gyerekeknek mindig azt mondom, hogy legyenek nyitottak és főleg türelmesek önmagukkal. Írni és olvasni megtanulnak egy tanév alatt, de rajzolni nem, legfeljebb vonalakat húzni. Színelméletet lehet tanítani, eszközökről lehet tanulni, művészettörténetet lehet tanulni, de helyettük nem húzhatok egy vonalat sem. Rávezethetem viszont őket arra, hogy megszeressék az alkotást, értékeljék az alkotásokat és legyenek bátrak kísérletezni és kifejezni önmagukat. Szakkörön például mesélni is szoktam a diákjaimnak, hogy milyen egy alkotótábor, mennyi élményt és gyakorlati vagy elméleti tudást lehet szerezni, amit próbálok nekik át is adni. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy eljutottam egy ilyen táborba, például Pekingbe, vagy Marrakeshbe egy kedves művész ismerősöm meghívására. Mindegyik művésztelepen, legyen az külföldön vagy az országban, rengeteg művészt ismerhettem meg a világ minden tájáról és egy vagy két héten át egymástól tanultunk, főleg toleranciát. És ezt mindig mondom a gyerekeknek.

— *Van-e kedvenc festőművészed?*

— Sok kedvenc van, Van Goghtól kezdve, Csontváry, Modigliani, Klimt, Michelangelo, Chagallon át Blake-ig. Mindenkitől lehet tanulni és kell is, folyamatosan.

— *Van kedvenc festményed, amit megtartottál magadnak és az otthonod falát díszíti?*

— Mindegyik kedvenc, mert egy rész a lelkemből, a gondolataimból. Van, ami már nincs a tulajdonomban, mert megvásároltak, van, amit ajándékba készítettem, és igen, van amely a falaimat díszíti, két festmény, diplomamunkám egy része, még az egyetemről. Viszont vannak olyan festmények és grafikák, melyeket ajándékba kaptam

művész barátaimtól, például Marrakeshből, Budapestről, Chiléből, Pekingből, stb.

— *Művészet az, ami hat. Milyen hatást szeretnél elérni?*

— Úgy gondolom, hogy egy kiállítás mindig megosztó. Jobb esetben a szemlélők nagy részének tetszik. Hogy milyen hatást szeretnék elérni a képeimmel? Igazából nem akarok sem polgárpukkasztó lenni, sem bármilyen eszmét, nézetet képviselni és ezeket bárkire is ráerőltetni. Egy művésznek uralnia kell az eszközöket, ismernie kell saját határait. És ha mindez párosul őszinteséggel, akkor válik a munkája hitelessé. És a hitelesség az, ami hat.

— *Milyen stílust képviselsz? Visszatekintve mennyit változott a stílusod, amióta először ecsetet vettél a kezvedbe?*

— Manapság nem beszélhetünk már irányzatokról, stílusokról, legfejebb egyéni stílusról, felismerhetőségről. Úgy vélem, nincs új a nap alatt, viszont van egyéni látásmód és kifejezési mód, amit nevezhetünk stílusnak is. És ez az egyéni látásmód az évek folyamán változhat, formálódhat annak függvényében, hogy milyen hatások érik a művészt, legyen az személyes tapasztalat, vagy külső szemlélőként ért hatások. Hogy nálam ez változott-e? Igen. De csak eszköztárban, talán, ami folyamatosan bővül. Értékrendben, tematikában, őszinteségben viszont nem.

— *Milyen technikával dolgozol?*

— Nagyon szeretem a papírt, másképp viselkedik mint egy vászon, elfogad olyasmiket is, amiket a vászon nem. Gondolok itt grafitra, szénre, pasztellkretára, vízfestékre. Legtöbb munkámra, legyen az papíron vagy vásznon, azt szokták mondani, hogy színes grafikák. És valóban azok, bár a színvilágom mostanra visszafogottnak mondható. Szeretek kísérletezni, főleg vízfestékekkel és filcekkel keverni az anyagokat, de a modern technológiát sem vetem meg, így újabban grafik tablet segítségével is rajzolok. Lépést kell tartani ezzel a rohanó világgal.

— *Mi ihlet meg? Akár egy üres vászon? Egy mozdulat? Egy táj? Egy dallam? Egy szó? Egy könyv? Egy hír? Egy érzés? Ki/mi a műzsád?*

— Diákjaim néha panaszkodnak, mondván: most

nincs ihletem. Ilyenkor azt szoktam mondani nekik, nézzetek kicsit körül magatokon, hol vagytok, kik vannak körülöttek, milyen gondolatok foglalkoztatnak a napokban, van-e valami, ami bánt, van-e olyan pozitív történet, ami az elmúlt napokból megmaradt, és sorolhatnám. Így elindul egy párbeszéd és néhány mondat után mindig előbukkan az a fránya ihlet. Igazából minden és bármi lehet az ihlet forrása. De egy festmény, grafika nálam úgy születik, hogy érik, sokáig, fejben, lélekben, és mikor itt az ideje, a vászonra, papírra robban. Sosem hagyok félbe egy képet, ha ezt teszem, sosem készül már el. Tapasztalat. Van, aki nem így dolgozik, de nekem ez az utam.

— *A művészet terápiás hatással is bír. Művészet-terápiát is tanultál Budapesten. Mit nyújtott a képzés?*

— Igen, Budapesten tanultam a MOME-n művészet-terápiát, mellyel egy régi vágyam vált valóra. Mindig is világos volt számomra, hogy az alkotás folyamata gyógyító hatással bír, de kíváncsi voltam szakemberek véleményére, így kerültem Budapestre. Nagyon sok értékes, de nem feltétlenül új információval gazdagodtam. Tanultam művészetpszichológiát, kortárs művészet-történetet, a rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjait és a kedvencemet, pszichopatológiát és sok minden mást is. Ami viszont nyomot hagyott bennem és megerősített abban a hitemben, hogy az alkotás mint folyamat pozitív hatással bír egy ember — legyen az beteg vagy egészséges — lelki világára, az egy gyakorlat volt egy Kolozsvár melletti pszichiátriai intézetben. Ebben az intézetben olyan beteg emberek festettek, rajzoltak vagy szobrászkodtak, akik végérvényesen az intézet lakói, életük végéig. Nagyon megrázó volt hallani a történetüket, hogyan, miért kerültek az intézet falai közé. Egy műterem volt/van fenntartva nekik, ahova reggeltől délutánig szabad bejárásuk van, természetesen egy kedves művészet-terapeuta ismerősöm felügyelete mellett. A Budapesten tanultak, a szakmai gyakorlat a pszichiátriai intézetben, és előzőleg a sok éves munka a gyerekekkel rádöbentettek arra, hogy munkám során ösztönösen használom a művészet-terápiában jól bevált gyakorlatokat. Volt egy felnőtt művészet-terápiás csoportom itt Szatmáron és nagyon jól működött.

— *Milyen vagy, amikor elkap az alkotói láz? Nyugodt magányra vagy zajos pörgésre van szükséged?*

— Mikor elkap az alkotói láz, olyankor magányra vágyom és zenére. Pörgés előtte van, fejben.

— *Hogy fogadod a kritikát? Hát a dicséretet?*

— Mindenki elismerésre vágyik, főleg akkor, ha az, amit csinál, szívből-lélekből jön. Dicséretet sosem várok, bár kaptam sokat, és nyilván jólesett. Kritikából próbálok tanulni, építkezni, de őszintén eddig erre nem nagyon volt szükség.

Minden tálalás kérdése szerintem és erre reagál az EGO. Dicséretet is lehet úgy tálalni, hogy az bántó lehet, bármilyen furcsán is hangzik ez, és ugyanígy kritikát is. Úgy gondolom, hogy sok év szakmai tapasztalat után már tudom kezelni mindkettőt.

— *Melyik kiállításod volt a legmeghatározóbb?*

— Úgy gondolom, mindenkinek a legelső egyéni tárlata valahogyan vízválasztó és óriási felelősséggel bír. Számomra is így volt. Szatmárnémetiben a Vecsey Házban történt mindez, friss diplomásan. Emlékszem, megdöbbenő volt számomra, milyen sokan eljöttek, ismeretlen emberek is, és a helyi sajtó is jelen volt. Nagyon nagy élmény ez egy pályakezdő művésznek, hogy sokan kíváncsiak a munkáira, viszont aminek legnagyobb impaktja volt számomra, az az, hogy a helyi művészközösség elismert és befogadott. A kiállítás visszhangja is pozitív volt, emlékszem, kaptam egy ajándékot egy kedves orvos ismerősömtől, egy pók formájú medált. Akkoriban előszeretettel festettem-rajzoltam bogarakat a munkáimra, persze megvan a miértje, és ez az ajándék elismerés volt és volt benne pici ironia is. Ugyanakkor egy másik kedves, ugyancsak orvos ismerősöm megjegyezte: „ez a lány kissé bogaras” és jót neveltünk. Megmaradnak valahogy ezek a pillanatok,

gesztusok, megjegyzések és ezek teszik felejthetlenné az eseményt.

És hogy volt-e több ilyen kiállításom? Igazából mindegyik az volt, a maga nemében felejthetetlen, legyen az egyéni tárlat vagy csoportos. Mindig szívesen vettem/veszek részt nemzetközi kiállításokon és művésztelepeken. Nagyon sokat lehet tanulni egy nemzetközi alkotótáborban szakmailag és emberileg egyaránt. Emberileg főleg toleranciát.

— *Nő. Hogyan ábrázoltad? Nőként nőket festeni. Mennyire sikerült objektív maradni? A nő mint központi figura alkotásakor.*

— Igen, egyik kiállításom úgymond főszereplője a NŐ volt. Az Art Cafféban került megrendezésre, ma már ez a hely nem létezik, sajnós. Számomra nőként és művészként mindig is fontos volt a NŐ, mint téma, mint forrás, test és lélek. A művészettörténetben, mióta világ a világ, mindig is megjelentek a női aktok, így minden korban adja magát a téma, de úgy vélem, nagyon nem mindegy, hogyan nyúlunk hozzá. Egy férfi művész máshogyan jeleníti meg a nőt az alkotásában, mint egy nő művész.

Azok, akik ismerik a munkáimat, tudják, hogy maga a NŐ nem teljes testi valóságában jelenik meg, néha megjelenik egy arc, máskor csupasz mellek, gerinc, karok stb. A lélekre fókuszálok, érzésekre, megélt vagy hallott történésekre, személyes vagy globális problémákat feszegetek, iróniával és öniróniával tűzdelve. Az, hogy mi van egy NŐ lelkében, az kiapadhatatlan ihletforrás. Nőként nőket festeni, igen, olykor nem is egyszerű, de mindenképp nagyon őszinte. Senki sem tagadhatja meg önmagát, így úgy tűnhet, hogy veszélytelen ezt a témát feszegetni, viszont minden festményemmel görbe tükört állítok főleg a nők elé, ahogy azt az elején is megfogalmaztam. Természetesen néha nagyon szubjektív az ábrázolás, máskor pedig próbálok objektíven rávilágítani olyan problémákra, melyek főleg a nőket érintik. Sok munkámon megjelenik egy célkereszt, vörössel felfestve egy női testre akár. Szimbolikus értéke van, ugyanakkor egyértelmű jelzés, hogy miként látom a NŐT a mai világban. Magabiztos, felkészült, látszatra önbizalomtól duzzadó NŐ, de ugyanakkor célpont is. Bárminek és bárkinek lehet a célpontja... Test és lélek egyaránt.

Ez az egyik oldal. A másik a NŐ túlzott magabiztosságát célozza meg, azt az oldalát, amely árucikké teszi őt mások szemében.

— *Hogy jellemeznéd magad? Egy tárlat/kiállítás plakátjára mit írnál ki?*

— Pár mondat magamról egy plakáton? Jó kérdés. Talán csak annyi, hogy ha belenéznél egy görbe tükörbe és van bátorságod meglátni önmagad benne, ha szereted az őszinte de talán kissé ironikus képeket, akkor szeretettel várlak a tárlatomra.

Fehér Imola

A „szatmári pápa” és Mátyás király, valamint Dózsa György

Majdnem lett egy szatmári pápánk 1513-ban. Majdnem adott a világnak egy magyar pápát Szatmár. Az egyetlen, a pápaságra komoly eséllyel rendelkező magyar egyházi méltóság az erdődi születésű Bakócz Tamás volt, aki előbb Mátyás király titkára lett, majd Dózsa Györggyel akart keresztes háborúba indulni a törökök ellen. Kalandos élettörténetét érdemes megismernünk.

De kezdjük az elején. Bakócz Tamás a Szatmár megyei Erdődön született 1442-ben. Apja egyszerű jobbágy volt, a Drágffy család jobbágya — a Drágffyaké volt az erdődi vár, amit 1392-ben szereztek meg. Bakócz Ferencnek öt fia volt, Tamás a második, aki pap lett: testvérébátyja, Bakócz Bálint, Ország Mihály nádor támogatásával haladt előre a ranglétrán, pécsi püspök lett, majd megörökölte a titeli prépostságot Janus Pannoniustól. Ez egy fontos és nagy anyagi haszonnal járó cím volt. Bakócz Tamás bátyja segítségét élvezte tanulmányai végzése alatt és papi élete kezdeti éveiben. Így tanulhatott előbb Szatmárnémetiben (annak Németi részén) a domonkosoknál, majd Wrocław-ban és Pádovában. Krakkóban a filozófiai doktorátust is megszerezte 1464-ben. Onnan Ferrarába ment öcsésével, Ferencsel, az ottani főiskolára. Csak 1470-körül tért haza és rövid időn belül Mátyás király környezetébe került.

Mátyás királynak a sziléziai hadjáratok alkalmával nagy segítségére volt Bakócz Tamás, amikor tanácsaival egy veszettnek tűnő helyzetet fordított meg. 1475 és 1480 között három, török elleni hadjáratra is elkíserte Mátyás királyt, sőt az Ausztriát visszahódító hadjáratra is. Hamarosan királyi titkár lett Mátyás mellett, vagyis a királyi kancellár helyettese. Közben titeli prépost, majd győri püspök lett, királyi tanácsosi rangot kapott. Karrierje szépen ívelt. II. Ulászló uralkodása kezdetétől, 1490-től kancellár lett, 1493 és 1499-között pedig ő volt az egyik koronaőr. 1497-től elnyerte az egri püspökséget, amely a leggazdagabb magyar püspöki javadalom volt, de Bakócz Tamás másra vágyott, ezért még abban az évben megalkudott Estei Hippolyt bíbornokkal és pozíciót cseréltek. Bakócz így lett esztergomi érsek, Magyarország primása. (A primás egy egyházi rang, de irányítási hatalmat is jelöl. Ő az ország első főpapja, de 1947-ig politikai rangot is jelentett.)

Bakócz Tamás nemzetközi szempontból fontos személlyé lett, amikor 1500-ban Velence támogatásával bíboros, majd 1510-ben konstantinápolyi pátriárka lett. Ez utóbbi nem járt valós konstantinápolyi hatalomgyakorlással, hiszen a

római egyháznak nem volt már szervezete ott, de így is a pápa utáni második legfontosabb embernek számított.

II. Gyula pápa 1513. február 21-én bekövetkezett halála után értelemeszerűen a pápaságra legesélyesebbek között volt Bakócz Tamás, aki azt ígérte, ha pápává választják, vagyonát a törökök elleni keresztes háborúra fordítja. A törökök, mint tudjuk, hatalmas veszélyt jelentettek abban az időben egész Európára, különösen pedig Magyarországra, Erdélyre. Rómában azonban abban az időben fontosabb volt a művészetek iránti odaadás, ezért a fiatal olasz bíborosok Giovanni de' Medici mellett álltak ki. A pápaválasztó 25 bíborosból 18 volt olasz — Giovanni de' Medici lett a pápa, és a X. Leó nevet vette fel (1513. március 19-én iktatták be hivatalába). Bakócz óta egyik magyar bíborosnak sem volt akkora esélye a pápaságra (bár Erdő Péter nevét gyakran megemlítették Ferenc pápa megválasztása előtt).

De Bakócz Tamás életútja tartogatott még érdekes fordulatokat.

Bakócz Tamást 1514-ben hazaküldte Erdélybe X. Leó pápa, azzal a feladattal, hogy ott szervezze meg a törökök elleni keresztes háborút. II. Ulászló magyar király és az udvari tanács nem feltétlenül támogatta az ötletet, féltek a jobbágyok felfegyverzésétől, a munkaerő elvonásától. Ennek ellenére Bakócz kihirdette a bullát és megkezdte a szervezést: helynököket nevezett ki az egyházmegyékbe, akik a hadszervezést irányították. Bakócz jelölte ki a helyi fővezért is, Dózsa György személyében. Azért őt választotta, mert alacsony sorból, székely lófői családból származott, de próbált volt a törökök elleni csatákban, ahol hírnevet szerzett.

A toborzás nagy sikernek örvendett, egyes történelmi feljegyzések szerint a vagyon és szabadság reményében százezer (100 000) jobbágy is csatlakozott — mások szerint 40 ezer. Ők mind hiányoztak a munkából, így a földesurak ellenszenvé is megerősödött a keresztes háborúval szemben. De a felfegyverzett jobbágyok több helyen kereskedőket fosztottak ki, udvarházakat dúltak fel, ezért II. Ulászló király a

toborzás és a keresztes hadjárat leállítására utasította Bakócz Tamást. Ő ezt meg is próbálta, azonban Székely Dózsa György, testvére, Dózsa Gergely és több ferences szerzetes, élükön Lőrinc pappal (a sereg másik vezetőjével) nem engedelmeskedett az utasításnak, törökbarát árulóknak minősítették a nemeseket és a királyt: így robbant ki a Dózsa György-féle parasztfelkelés. Dózsa ragaszkodott az eredeti elképzeléshez, és a törökök ellen akart indulni, és ehhez Szapolyai János erdélyi vajda segítségét remélte. Az igazsághoz hozzátartozik az is, hogy a jobbágyok erős elnyomásban és kizsákmányolásban éltek, nagy volt a feszültség köztük és a nemesség között.

A több tízezer ember életét követelő parasztfelkelés részleteire most nem térünk ki, a történelemkönyvekből ismert, illetve rá lehet keresni.

A nemesek persze Bakócz Tamást tekintették a felkelés közvetett kiváltójának, ezért megvetésben volt része, háttérbe szorult a politikai életben, sőt, az 1514-es országgyűlésen törvényt hoztak arról, hogy jobbágyi származású egyházi személy többé ne ülhesen püspöki vagy érseki székbe.

II. Ulászló halála után (1516), a II. Lajos király trónra lépése utáni években egyre inkább erőt vettek rajta a betegségek, visszavonult székvárosába, 1519-ben szélütést is kapott, 79 éves korában halt meg.

Érdeemes megemlíteni, hogy a nevét őrzi a kései éveiben, a rendelkezésre készült kétkötetes reneszánsz díszkódex, a miseénekeit összegyűjtő énekeskönyv is. A Bakócz-graduále a világ egyik legnagyobb kódexe, az esztergomi főszékes-egyházi könyvtárban őrzik.

Lám, a „kis” Szatmár, s a „kis” Erdőd milyen nagy történelmi események alakítója volt egy jobbágy fia, Bakócz Tamás révén.

Szatmárnémetiben 2009. június 21-én, a Jézus Szíve Búcsút követően avattak szobrot Bakócz Tamás tiszteletére szülőtelepülésén, Erdődön, a Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt római katolikus templom kertjében.

Józsa János: Lokálishistória

Városépítő pedagógusok

Szatmárnémetit az évszázadok során sokan, sok módon építették, szépítették, gazdagították, őrizték a mai napig azok nevét, akik polgármesterként, mint vállalkozók, egyházi, gazdasági vezetők sokat tettek azért, hogy élhetőbbé, civilizáltabbá, korszerűbbé váljék ez a vidék. Parkok, gyárak, középületek, intézmények, szobrok, emléktáblák, plakettek juttatják eszünkbe naponta tetteiket, a közjó érdekében tett erőfeszítéseiket.

Van a városépítésnek, szellemi, kulturális értékei növekedésének egy kevésbé látványos, de annál fontosabb, megítélésem szerint nélkülözhetetlen része, amit több évtizedes kitartó

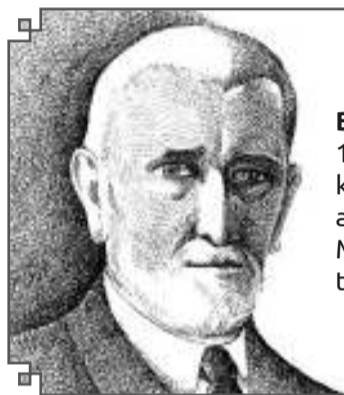
munkával kiváló, elkötelezett pedagógusok tucatjai tesznek naponta, ha úgy adódik egyszerre több fórumon is. Az alábbi néhány példával rájuk szeretnék emlékezni és emlékeztetni.

Amikor jó negyedszázada elkészítettem a több, mint 200 szatmári személyiséget bemutató sorozatot — Szatmári arcképek — néhány pedagógus is helyt kapott benne. Gyanítottam, hogy sokan gondolnak hálával és szeretettel rájuk, az viszont engem is meglepett, hogy az arcképek világhálós közlése kapcsán milyen nagyszámú visszajelzés érkezett. Emlékek, élmények tucatjai igazolták, hogy ezek a gyakran mellőzött, rosszul fizetett, de alaposan felkészült, lelkes emberek milyen

tartós, mély nyomokat hagytak azokban, akikkel tanárként, kollégaként, kortársként kapcsolatba kerültek.

Meglepő a sokoldalúságuk, társadalmi, kulturális elkötelezettségük is. Közülük néhányan a helyi lapok szerkesztői, rendszeres munkatársai, a képzőművészeti, zenei, irodalmi, tudományos élet aktív szereplői, könyveket írtak, évkönyveket, kismonográfiákat szerkesztettek, közéleti feladatokat láttak el. Kiváló szervezők, ők az időnként lefokozott nemzetiségi tanügyi, kulturális intézmények újraindítói, tárlatokat rendeztek, iskolákat alapítottak, jótékonyági összejöveteleket, bálakat, találkozót szerveztek, beszédeket mondtak, szobrot, emléktáblát avattak, megemlékezéseket tartottak, helytörténeti, kultúrtörténeti értékek gyűjtői, őrzői, népszerűsítői. Nagyon sokan voltak, az idők folyamán számos név elhalványult, feledésbe merült. Szatmárnémeti iskolaváros, még elgondolni is rossz, hol tartanánk nagyszerű, több évszázados múltra visszatekintő tanügyi intézményei, tanárai nélkül.

Ízelítőnek lássunk néhány találmásra kiragadott példát a közelmúltból:

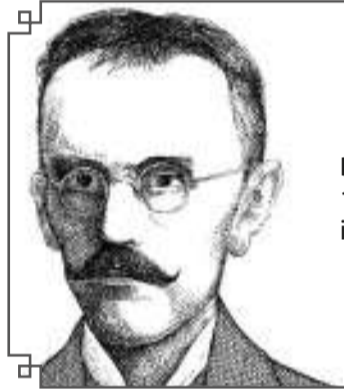
Bakcsy Gergely (1860 – 1945)

1890-től a református gimnázium tanára, később igazgatója. Nyugdíjaztatása után a Németi Egyházközség főgondnoka. Megírta a református főgimnázium történetét. (1896).

Ligeti László Zoltán (1920 – 1996)

Magyartanár, ő volt a Kölcsey Ferenc Véndiákszövetség létrehozója, a szatmári Kölcsey Kör újraterejtője, a Rákóczi Kollégium felépítésének kezdeményezője, a szatmári Kölcsey kultusz legkövetkezősebb ápolója, hosszú ideig a református gimnázium gyűjteményeinek őrzője.

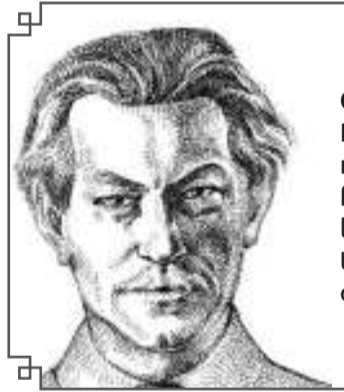
Borsos Benő (1860 – 1905)

1889-től haláláig a református főgimnázium igazgatója volt, újjászervezte az intézetet.

Mohy Sándor (1902 – 2001)

Hazai festészetünk meghatározó egyénisége. Gyermekek- és ifjúkorát Szatmáron töltötte. 1931-1937 között a szatmári református gimnázium tanára, ez alatt a város képzőművészeti életének aktív szereplője. A kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola professzoraként, prorektoraként nyugdíjazták, önéletrajzi kötete jelent meg, Kolozsvár díszpolgára.

Csapó Sándor (1913 – 1979)

Rajztanár, szobrász, ezermester Szatmárnémetiben. Évtizedekig a református főgimnázium rajztanára volt, az 1970-ben létrehozott képzőművészeti líceum vezető tanáraként ment nyugdíjba. Az ő alkotása dr. Lükő Béla szobra Szatmáron.

Regéczi Sándor (1855 – 1933)

1885-től 43 éven át történelmet, földrajzot, tornát tanított a református gimnáziumban. Közéleti ember, két évtizedig a Szamos napilap állandó munkatársa, az Iparos Kör megteremtője.

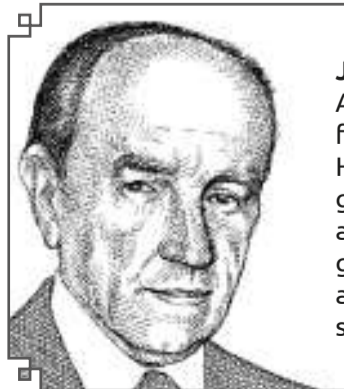
Hoffmann Ferenc (1873 – 1945)

Zenetanár, karmester, zeneszerző. Bécsben, Miskolcon karnagy. 1919-ben Szatmárnémetiben telepedett le. 1921-ben egyik megalapítója a Szatmári Filharmonikusok Társaságának, nyilvános zeneiskolát tartott fenn, az Iparos Dalárda karnagya volt.

Sarkadi Sándor (1887 – 1956)

Budapesten fizika-kémia szakos tanári oklevelet szerzett, ezzel párhuzamosan látogatta a Budapesti Iparművészeti Főiskola kurzusait. Nagykárolyban újságot szerkesztett, 1925-től kezdve a szatmári kiállításokon akvarelleket és szobrokat állított ki. Egy ideig Popp Aurél kerámiaágában dolgozott, ő készítette a székesegyház homlokzatán látható Krisztus szobrot. Volt iskolaigazgató, farkast nevelt, állatkertet létesített a Kossuth-kertben.

Janitzky Pál (1928 – 1993)

A Magyar Líceum és az Eminescu Líceum fizika-számítan szakos tanára volt. Helytörténész, fotó- és képeslapgyűjteménye Szatmárról egyike a legátfogóbb, leggazdagabb gyűjteményeknek. Ceruzagyűjteménye — amelyet több alkalommal is kiállított — szintén páratlan a maga nemében.

Tabajdi Lajos

Református lelkész volt Szatmáron 1876-1899 között, országos híró szónok, a református gimnázium hit- és erkölcs-tanára. Nevéhez fűződik az intézmény második emeletének felépítése, a VII. és VIII. osztályok beindítása.

Beszélj

Beszéd. Társalgás. Csevej. Eszmecsere. Szövegelés. Duma. Mindegyik kifejezés ugyanazon jelentéssel bír, de azért mégis, tisztában vagyunk mi azzal, hogy mennyire értékes pillanatok tud adni nekünk egy kiadós beszélgetés? Gondolj csak arra, mikor találkozol valakivel, és nosztalgiaztok egyet, mik történtek régen, közös emlékek, vicces történetek, megható pillanatok. Eszedbe jutott valaha az, hogy: „jaj, milyen jó is lenne egy kiadósat dumálni veled”? Én biztos vagyok benne, hogy igen. Hiszen mi, emberek kommunikáció nélkül nehezen élnénk mindennapjainkat. Ezért hát engedd meg nekem, hogy beszéljek hozzád egy kicsikét.

Már említettem néhány szót arról, hogy fontos a beszélgetés, hogy függünk tőle. Mégis miért? Személy szerint az lenne a válaszom, hogy biztosan megbolondulnék, ha nem beszélgethetnék, ha nem oszthatnám meg senkivel a gondolataim, legyenek azok örültek, totál értelmetlenek, vagy a lehető legjobbak egy adott helyzetben. Aki ismer, az biztosan tudja, hogy imádok beszélgetni, legyen szó bármiről, néha már talán rám is unnak, gondolván magukban: „tudsz még fecsegni valamiről?” vagy „hagyd már abba”. Azért kicsit reménykedem, hogy nem

sokszor fordul ez elő. Tőlem eltekintve, azért gondolj csak bele, nem esik jól reggelente hallani vagy esetleg látni egy „Jó reggelt, legyen szép napod!” mondatocskát? Szerintem máris jobban indul az ilyenekkel a nap. Vagy mennyire meg tud hatni, ha valaki megkérdézi tőled, hogy vagy, mi újság veled, minden rendben van-e. Ezek hétköznapi, általános dolgok, mégis én azt mondanám rájuk, hogy létfontosságúak. Számomra biztosan azok.

De nem csak egyszerű fecsegésekről beszélhetünk. Vannak helyzetek, mikor egy mély, őszinte beszélgetés problémákat old meg, nézőpontokon változtat, megbékít, lenyugtat, vagy egyszerűen csak könnyít a lelken, de ami biztos: segít! Ha nem máshogy, de a kapcsolatot ápolod a másik féllel, bizalmadat erősítéd meg felé, ha megnyílsz számára. Most nem azokra a beszélgetésre gondolok, amik napjainkban dominálnak. Hanem az olyanokra, mikor ott van előtted az a személy, akivel meg szeretnéd osztani azt, ami a szíved nyomja, legyen szó anyukádról, a párodról, a testvéredről, vagy akár egy teljesen ismeretlen emberről. Ott van, látod az arcát, érzed, amit érez, megérintheted. Véleményem szerint ez az egyik legfőbb elem, ami napjaink emberének életéből hiányzik. Egy kiadós beszélgetés. Persze, tisztában vagyok azzal, hogy rohanó hétköznapijainkban akadnak mindig fontosabb dolgok, de kevéske időt magunkra is

szánnunk kell. A lelkünkre. Hiszen akár egy jó terápiaként is szolgálhat a beszélgetés. Nem állítom azt, hogy biztosan úgy van, ahogyan én most itt leírom, de saját, kevéske tapasztalataim ezt súgják nekem.

Kedves olvasóm! Megint rajtad a sor. Kérlek téged arra, hogy beszélj, nyiss a világ felé, a szeretteid felé, ha valakivel beszélgetni szeretnél, hát tedd meg! Mire vársz? Az égvilágon semmit sem veszíthetsz vele. Mondd el az érzéseid, hogy mi történt ma veled, hogy minek örülsz. Teljesen mindegy, csak beszélj! Hidd el, nem bánod meg.

Boros Noémi,

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

A Szerелеm Lángja

1843 a legszerelmesebb nyár volt. A Lázár-család legszebb reggele, hiszen a Lázár-család legfiatalabb tagjának, a kis Mariannak a születésnapját ünneplik ezen a napon. Az egész udvar sűrögni-forogni kezdett Lázár úr parancsára. Lóránd, a Lázár család kertésze is nekilátott ültetni. Csodaszép lilium-, tündöklő tulipán- és illatozó rózsacsemetéket vitt karjában a családi kert felé. Gyengéden betemette őket, szorgosan öntöztette őket és vigyázott rájuk. Úgy déltájt, mikor a nap erősen égett az égen, Lóránd boldogan szólt:

— Húha, ezzel készen is vagyok! — mondta örömmel. — Már csak a margarétákat kell elültetnem. De előtte még pihenek egyet! — azzal indult is a konyha felé, ahol pipáját tartotta. Odaérve az ablakhoz, Lóránd egyszeriben csak megtorpant. Mostanáig azt hitte, csak látomást látott. Benézve az ablakon, én is megláttam. A látomás, akit Lóránd látott, a Lázár-család leg-hűségesebb szolgálója, a szép és kedves Adrienn volt. Lóránd belépett a konyhába, ahol Adrienn éppen tüzet rakott a kenyérsütéshez. Lóránd

csak nézte a gyönyörű látomást, és amikor Adrienn ránézett, Lóránd szinte szárnyalt. A születésnap után, mikor Adrienn eloltotta a kályhában lobogó tüzet, úgy lobbant meg Lóránd szívében a remény, hogy egyszer talán övé lehet a lány.

Bóta Panna,

Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Magyarnak lenni

Magyarnak lenni oly csodálatos,
Amikor egy népnek sorsa kockázatos
Bánatos a lelkünk,
De a harcot örömmel felvesszük.

Egy nép ma azt mondta "Elég!"
És csak a szabadságot üvölténék,
Mert ma mindenki megtanulta,
Hogy csak a bajért háborúzna.

Nem számít, hogy mit gondolnak mások,
Mert csak a lelkünk
Köt minket össze igazán,
És együtt ünnepelünk egy nemzet vigaszán.

Hősök voltak számtalanszor,
Akik kiálltak a hazáért akárhányszor.
Ma azért ünnepeljük és áldjuk,
Hőseink emlékeit pedig szívünkbe zártuk

Erdei Áron,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Szabadság

puszta a tér.
egy nesz se hallatszik.

a kopár sík porladozó talaján lépések látszanak... két pár lábnyom. még gyerekesek, bizonytalanok, épphogy körvonalazódik a két pár cipő szegecses talpának nyoma. a horizont végtelenségében emberi alakok tűnnek fel. két fiatal legény cipeli a mázsás súlyt, amit rájuk aggattak. a fiúk arca komor, teli bánattal és sötétséggel. ujjacskáikkal szorosan fogják a rájuk bízott terhet, már-már fehérek az ujjbegyeik.

— szomjas vagyok! — szólt az elől álló fiú,

láthatóan fiatalabb volt társánál.

— hallgass! apánk kiadta a feladatunkat, szabadon rendelkezünk a lény felett. ne sóhajtozz! amint kimondta a „lény” szót, gúny ült az arcára. maguk sem tudták, mi lehet az.

Csendben ült a neki szánt két fenyőágon, amiből tüskévé vált szálkák sértegették a lányka gyöngye kezét. Nem szólt semmit. Lábai meztelenül, porosan lógtak, kezében egy csokor hóvirágot szorongatott. Sírjára szánta őket, noha nem tudta, mi lesz vele. Hóféhér ruhájára vizesként omlott aranyezője haja, homlokán verejtékcseppek, a szeme egy fehérről, levendulás illatú kendővel volt bekötve.

— itt állj meg! — parancsolt a nagyobbik fiú.

a kicsi engedelmesen letette a fenyőlécet, majd durva mozdulatokkal felrángatták a leánykát a deszkákról.

— mehetsz szabadon! oda mész, ahová akarsz, de ide még egyszer be ne tudd a lábadat! — kiabálta a fiú.

Ezután ostorcsattanás következett. A lány eltűnt. Csupán fehér kendője maradt a földön gyűrötten, amit a szemére kötöttek. A hóvirágok szanaszét hevertek a szürke porban. Egy fehér toll hullt alá a semmiből.

a lány eltűnt, a fiúk pedig elindultak a végtelenbe, az örökkévalóságba.

Pesek Adrien,

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Titkos úton

Szerda délután volt, és a tervem végre készen állt. Három hete azon agyaltam, hogyan szerezhetném meg nagyapám elásott, titkos kincseit.

A terv lassan készült, az a papírfecni indította, amit a nagypapa temetésén találtam, még nyár elején. És íme itt voltam: legalább tíz perce ácsorogtam a családi könyvtár előtt és egy Alma Lexikont tanulmányoztam. Ennek a könyvnek a címe állt azon a papíron, meg egy fel- és lefelé mutató nyíl. Nem tudtam mit kezdeni a könyvvel, nem hiszem, hogy valaha is almafákat kellene oltanom. Tehát negyedóra múlva visszattem a könyvet. Ekkor egy kattantást hallottam, és a polc, amiről a könyvecskét levettem, eltolódott.

Tátott szájjal álltam a szűk sikátor előtt, ami számomra ismeretlen utcácskákhoz vezetett. Előre mentem, tudtam, hogy határozottnak kell maradnom. A sikátor két fala házak hátaiból állt, csupán mohás kötélglákat láttam, semmi mást. Legjobb becslésem szerint egy óra járásra lehettem a könyvtár titkos falától. Hirtelen az egyik oldalon a házak helyett gyümölcsfák sűrű lombjai ágaskodtak egy kőkerítés fölé. Egy felfelé mutató nyíl szimbólumát láttam a kőfalon, gondoltam, ez a helyes út, a papíron is ez volt.

Nem jártam még ezen a vidéken, de tudtam, nem lehetek messze a városunktól. Éreztem azt az őszibarack-illatot, ami Olaszország kisvárosainak peremét körüllegi kora őszi időben. Egyszerre megláttam egy ajtót, ami fölött egy lefelé mutató nyíl volt. Ide muszáj bemennem! — gondoltam.

Csodálatos látvány tárult elé: termő alma-, körte- és barackfák ezrei és csordultig telt gyümölcsládák. Egy barack hangos koppanással esett a fejemre. Valószínűleg ekkor értettem meg, hogy ha nincs nagypapa, ha ő nem építi fel ezt a kertet, nem ülteti el a fákat, mi sem élhetnénk így, ahogy élünk. Rájöttem, hogy neki ez volt a mindene! Ezt pedig nem szabad veszni hagyni. Újra kell indítani! Rohantam a könyvtár felé talicskával, amelyekben teli gyümölcskosarak voltak. Lihegve toltam be a könyvtár ajtaját és csak ennyit tudtam szólni:

— Anya, apa! Támadt egy ötletem!

Gádoros Kata,

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Fekete mese

A nap nyugodtan kelt, csicseregtek a madarak, és a napfény besütött az emeleti hálószoba ablakán. Így kezdődött Fekete minden átlagos napja a Színek világában. Először felöltözött fekete pólójába és nadrágjába, majd kiment a farmja melletti kutyaházhoz, hogy megetesse Blackyt, a Blökit. Avagy a kutyáját. Vásárnap volt aznap, vagyis Feketének be kellett mennie a városba és eladnia, amit természetesen három hónap alatt. Fekete utálta ezt a napot, mert nagyon kevesen vettek bármit is tőle, kiközösítették. Mindenki gonosznak, rossznak vagy csak rossz előjelnek nézte. Ő volt a Színek világában Fekete, a bárány. Azt mondták, ő semmilyen, és negatív érzelmeket kelt bárkiben.

Ezért élt külön a farmján az állatkáival, nem keveredett a színekkel, elzárkózott mindentől

és mindenkitől. Ez őt elszomorította, de valamennyire örült is annak, hogy legalább senki sem gúnyolja, csak évente ezen a négy napon, amit utált. De nem tehetett semmit ellene, beült az autójába és bement a városba. A Színek világában és a városban is, mindenki a nevéhez illően öltözködött: a Sárga sárgában, a Kék kékben és így tovább.

Útközben találkozott Kékkel, pontosabban Kék 1-gyel. Tekintve, hogy a Világban többféle Kék is volt, ezért számozták őket.

— Üdv! — köszönt Fekete.

— Üdv! — köszönt vissza Kék 1. Fekete azt sem tudta, hová legyen. Még sosem köszönt vissza neki senki

— Hova tartasz? — kérdezte Kék 1.

— A feketepiacra megyek árulni. Nem mintha olyan sok vásárlóm lenne — szomorodott el Fekete.

— Miért nincsenek vásárlóid?

— Mindenki kiközösít és gúnyol, mert Fekete vagyok.

— Szerintem pedig különleges vagy. Az egyetlen Fekete a Színek világában. — Te tényleg így látod? Ha rám néznek, mindenki rosszra, gonoszra és a halálra asszociál. Pedig én pozitív is tudok lenni.

— Igen, hiszen a fekete eleganciát, kecseséget fejez ki, ráadásul minden szín mellé illik... Na várjunk! Te valójában minden színben ott vagy! — kiáltott fel Kék 1. — Minden szín legsötétebb árnyalata a fekete!

— Lenne kedved elkísérni a piacra? — kérdezte Fekete.

— Természetesen igen.

Ezután Kék 1 és Fekete jó barátok lettek. Együtt jártak a piacra, ahol együtt rengeteget adtak el mindentől, és kiderült, hogy nem is laknak egymástól távol.

Nagy Roland,

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Egyszer, egy játék során 10 nagyon értékes dolgot kellett felírjunk cetlikre, amik életünk nagyon fontos részeivé váltak. Természetesen felkerült a család, barátok stb, de ezek mellett felkerült az én cetlieim közé a versírási képességem. A játék során sorba el kellett dobni az értékeket. Egy maradhatott a 10-ből. A legfontosabb. Nálam a verseim, a versírási képességem maradt, ami nagyon meglepő volt, még számomra is.

Amint valaki megízleli azt az örömet, mikor látja a legmélyebb és legelrejtettebb érzéseinek a kivételét papíron, verses formában, az rabja marad a versírásnak egy életen keresztül is. Legelső versemet 5 éves koromban írtam, nagyapámnak. Egy bocsánatkérő versike volt, 8 sorral, ugyanis olyat mondtam, amit nem kellett volna és így akartam sajnálatomat kifejezni a nem jól válogatott szavaimért. Azóta is nagyapám az asztalosműhelye falán őrzi azt a 8 sort. Azóta számtalan versikét, verset írtam, kisebb-nagyobb sikerrel, de szerencsésnek tartom magam, hogy már ilyen fiatalon megtaláltam ezt a csodás módját annak, hogy adhassak egy kicsit másnak magamból. Én úgy tekintek a versekre, mint egy picike darabra az írója szívéből, s minél több versét olvasod az illetőnek, annál jobban meg lehet figyelni azt ami "a szemnek láthatatlan". Nagyon sokat tudnak segíteni a versek abban is, hogy kicsit megértsük és felszínre hozzuk a bennünk lévő, kicsi, rejtett világot.

Véleményem szerint a versek képesek színt hozni az életünkbe, a nehéz időkben pedig támaszként vannak jelen. A vers igazi sorokba írt apró boldogság.

Nem tudtam, hogy létezel

Míg meg nem jöttél.

Pici, tudatlan kézzel

Megírtalak, s azóta szépen felnőtél.

Azt se tudtam, kik vagyunk mi ketten,

S az évek alatt, legjobb barátta nőttél,

Átkísértél könnyű áztatta percekben,

S boldog pillantaimban is velem örültél.

Köszönöm, hogy vagy nekem

És míg írni tudok, maradj örökre!

S h egyszer, majd ha itteni létem

véget ér, s testem a földben nyugszik,

Te virrassz majd fölöttem.

Schvarczkopf Viktória,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Kilyén Károly: Fennmaradni című könyvéről

Kilyén László (1955. szept. 12. —) színész-barátomtól ajándékba kaptam a Fennmaradni! című könyvet 2018. november 24-én, a szatmárnémeti szintársulat 65. születésnapja alkalmával. Ajándékát ajánlással is ellátta Laci: „Édesapám 100. születésnapja emlékére kiadott Fennmaradni! című könyve második kiadásának emlékére, sok szeretettel és tisztelettel.” Az a könyv, amelyik manapság két kiadást is megért, sikerkönyvnek számít, viszont a sikerkönyv nem minden esetben dicséret jelző.

Másfél évig állt sorba Kilyén Károly: Fennmaradni! című könyve az íróasztalomon. Végre sikerült megismerkednem vele. Beszélgetős könyv, ami magával hozza a műfaj könnyedségét, olvasmányosságát, a múlt tárgyilagos felidézését. Életről, halálról, örömről, szenvedésről mesél dr. Kilyén Károly (1918-1996). A másik alkotótársa a kérdező újságíró, Máthé Éva.

A XX. század háborúi, deportálásai, lágerei hol a fasiszta, hol a kommunista hatalmi visszaélések szüleményei. A barcaföldvári haláltábor 1944 őszén csak egyike volt a román fasizmus évtizedekkel az előtt elkezdődött magyarellenes bűncselekményének. Időben ezt követték a „málenkij robot” néven elhíresült munkatáborok a Szovjetunióban. Ehhez a tárgykörhöz tartozik az Otthonom Szatmár megye könyvsorozatban megjelent: Boros Ernő: Mindennap eljött a halál, Fényi József: Kényszermunkán a Szovjetunióban, Csirák Csaba: Adler Kaba élete és lágergrafikái, dr. Ábrám Zoltán: Az igazság szabaddá tesz, Pakocs Károly Háromszáz nap a föld alatt, dr. Tempfli Imre: Börtönvilág a kommunista Romániában. Dr. Kilyén Károly egy másik, a köztudatban még mindig nem eléggé ismert megsemmisítő táborról beszél könyvében, amely Ázsia északkeleti csücskén volt.

Máthé Éva huszonkét alkalommal ült le beszélgetőpartnerével. A beszélgetéseket huszonkét számozott fejezetbe szerkesztette a riporter. A kazettákra felvett hanganyag és a nyomtatott szöveg megerősíti egymást, még akkor is, ha a leírt szövegben nincs benne a teljes hangfelvétel.

Az iklandi (Maros megye) unitárius családban született Kilyén Károly gimnáziumi tanulmányait Kolozsváron az Unitárius Gimnáziumban (ma Brassai Sámuel) végezte, aztán három és fél éven át teológiát hallgatott az Unitárius Teológiai Akadémián. Ezekről mesélve ablakot nyit az olvasónak az unitárius hitre és vallásosságra, ugyanakkor sokatmondóan kijelenti „Én mindig a hívőket támogatom, mert azok nem kommunisták.”

Szóba kerülnek a kisebb-nagyobb diákcsínytevések, és az iskolai rend ma már szokatlan sajátosságai. Az utóbbihoz tartozott, hogy a tizenhét éves fiúkat tanári felügyelettel elvitték a nyilvánosházba.

A teológus Kilyén Károly pályát akart módosítani; megcélozta a Ludovika Katonai Akadémiát. Sikertelenül, de katonai pályáról mégsem mondott le. Désen hadapródiakolába került. 1943-ban Budapesten egyéves katonai főiskolán próbaszolgálatos zászlósként az évfolyam második legjobb tanulója. A békés felkészülési időszak főhősünk számára ezzel véget is ért, mert a Prut vonalára került, Krizvorovnicára. Odaérkezésükkor, a környéken „rengeteg halottat temettünk el.” Hamarosan az akkori végleges védőállásba felváltották a német ezredet. 1944 júniusában Kilyén Károly már a nehézfegyverszázad parancsnoka lett. Az adott harctéri helyzetben néhány nyugodt hetet sikerült biztosítani századának.

Felidéz szerzőnk véres harci eseményeket, és azokat a mozgásokat, amelyek során a Szovjetunióból egyenesen Szatmárba rendelik a visszavonuló csapatot. „Borgóprundnál, Magyarlápónál, Nagysikárlónál, Apa és Józsefháza

környékén voltak harcaink. (...) A visszavonulás nagyon kimerítő. Alvás soha nincs, mert éjszaka menni kell, nappal meg harcolni” — magyarázza a hadtudományok titkait a szerző. „Így mentünk Szatmárig, a lebombázott állomás lángokban állt.” Ez pedig 1944. szeptember 16-19. között volt. A Nyírségben találkozott „először azzal a gazemberséggel, amire a történelemnek, a kutatóknak fényt kell deríteniük. Hogy micsoda barbár, aljas módon viselkedtek nőinkkel szemben a szovjet katonák! Láttam felakasztott férjet kamraajtón lógni. Mellette megerősített lányt, és anyát agyonlőve (...)”

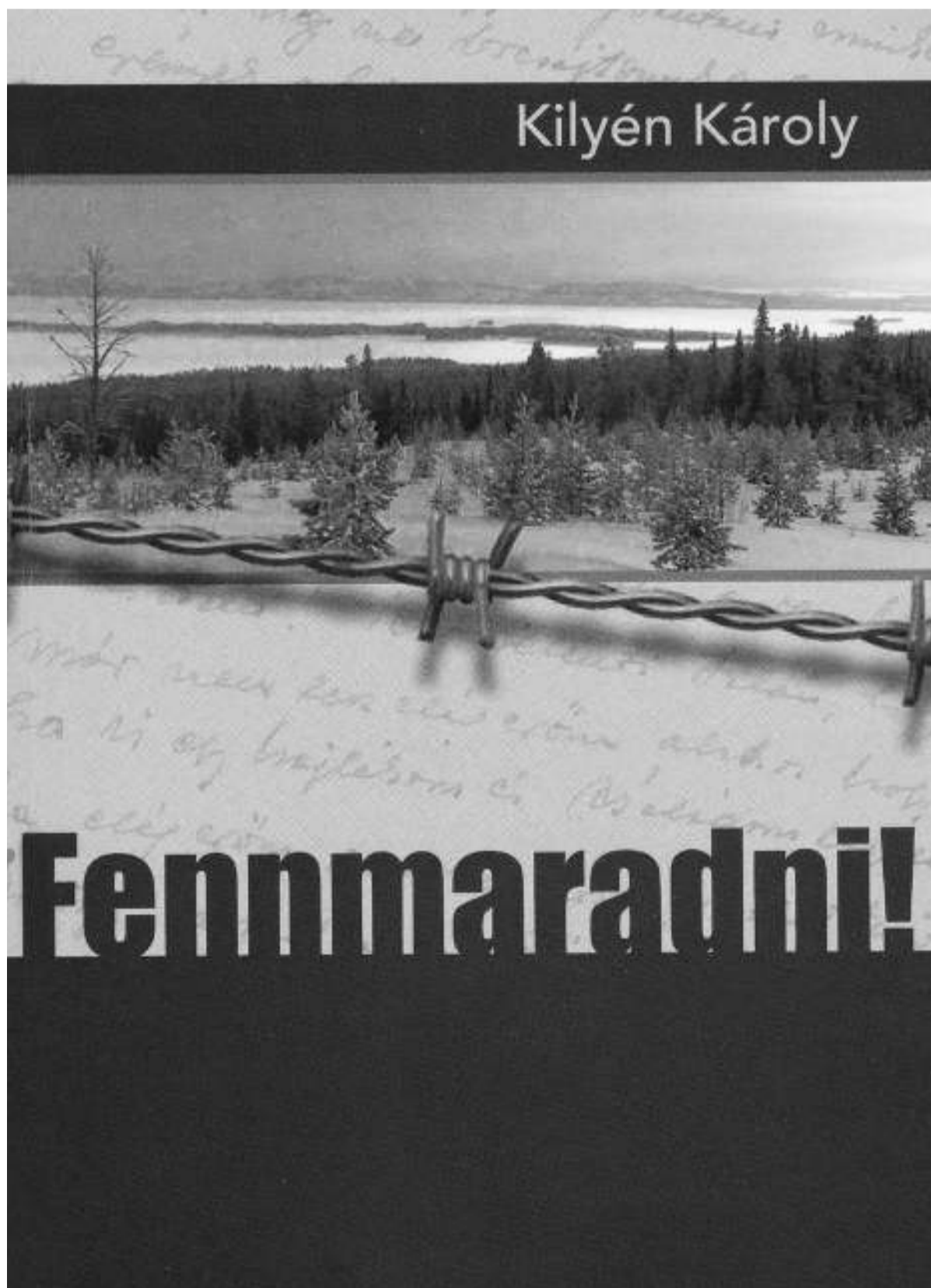
A szemtanú drámai története ma is az ég felé kiáltanak. A romantikus regények képzelgésit túlszárnyaló valós harci eseményeket idéz szerzőnk Európa útjain járva, Bécsben, Németországban, Lengyelországban. Végül a Csallóközben Kilyén Károly hadifogoly lett.

Már a Máramarossziget-Lemberg vonalon, a végcél felé szállító vagonban, a hastífusz, a napokon át tartó éheztetés emberek sokaságát vitte a halálba. Senki sem félt a megváltó halált! Bródyt (Galícia, Gácsország) elhagyva, a Tizedik beszélgetés (fejezet) sikeres szökési kalandot ír le. A legizgalmasabb kalandregény hihetetlen történeteit felülmúló eseménysort olvashatunk ezeken a lapokon.

Ukrajna a háború idején a nyugatról támogatott partizánjai által vette fel a harcot a kommunista szovjetekkel. Távol-Keleten pedig, ugyancsak a nyugatiak képében, az amerikaiak, a szovjet lágerek ellátását, működtetését támogatták. Viszont az ukrán partizánok segítették a szovjet hadifogságból megszökött magyarokat, mi több közülük vették és fel is fegyverezték őket. Az ukrán partizánok ellenállása állítólag 1948. karácsonyáig tartott a Kárpátokban.

Szemben az ukrán partizánokkal, az ukrán kommunisták gyűlölték a magyarokat, akárcsak a szovjetek. Kilyén Károlynak és szökevénytársainak felaknázott lelkek között, Ukrajnán át gyalogosan vezetett az útja hazafelé. Bujdostak és ételt kéregettek, de sohasem tudták ki árulja el őket a hatóságnak. Németmokránál egy orosz besúgónő a kommunista oroszok (és ukránok) kezére adja a menekülőket, aki Ungváron börtönbe kerültek. Kilyén Károlyt halálra ítélték felforgató tevékenység és fegyveres ellenállás miatt. Az ítéletnek a két vádpontokhoz semmi köze nem volt. Az első ítéletet húszévi börtönbüntetésre változtatták, ami tulajdonképpen kényszermunka lett.

Felkészítésképpen, mielőtt a haláltáborok poklába érünk, időszerű felidézni a Szolzsenyicintől (Gulág szigetvilág) kapott összehasonlító

adatokat. A kommunista rendszernek 66 millió áldozata volt, a fasizmusnak 6 millió. Ha figyelembe vesszük a hatalmi időarányosságokat, láthatjuk, hogy a kommunizmus 70 éven át pusztított, a náciizmus egy évtized alatt érte el a fenti „eredményt”.

A harkovi börtönélet, aztán a „harkovi futás” szégyenteljes eseményeit is megismerhetjük. Tizenhárom napi vonatozás után értek el Harkovból Omszkba. Innen még húsznapos utazás a transzszibériai vasúton. Közben halálesetek sokasága. A megállóknál napirenden volt az éhen-szomjan halt emberek hulláinak kidobása a vagonokból. „Haborovszk nagyvárost értük el, s következett a zsidó autonóm terület, Boribidzsán.” Erről alig-alig találunk nyomokat a történetírásban. 33 napi vonatozás után, 1946. május 8-án ért el a fogolyszállító szerelvény, a Moszkvától 9575 kilométerre lévő Vlagyivosztkba, vagyis Kilyén Károly szülőfalujától mintegy 16 ezer kilométerre. Végül még két adat: ott sohasem esik eső, és a hópelyhek helyett jégszilánkok esnek az égből. A májustól augusztusig tartó „nyári időszak” alatt éjjel nappal világos van. „Télen nem látni a napot. Ilyenkor a hómező világít s az északi-sarki fény.” Az európai ember számára, már az élettani átállás a sohasem tapasztalt körülményekre, nagy kihívást jelentett.

Idézünk még néhány hihetetlennek tűnő mondatot, olyan állapotokról, amelyeket csak elmebeteg vagy kommunista követhettek el embertársaikkal. „Tudtuk, hogy továbbító lágerben vagyunk, majd onnan megsemmisítő lágerbe küldenek. (...) Vízet nem kaptunk. Ha szerencsénk volt, akkor naponta egyszer eljutott hozzánk az úgynevezett zátyi-ruka, ami valami csirizszerű mázalmány volt. Ebből kaptál egy két decis kanálnyi adagot. (...) Kenyér nem volt. (...) Egyszer egy orosz, a szekérről vasvillával élő halakat dobott le nekünk. Mindenesztül megettük. A halak még éltek, amikor bekaptuk őket. (...)

Onnan el nem engedtek senkit. Akinek lejárt a büntetésen az ott maradt, mint szabad lakos, de tulajdonképpen kényszerlakhelye volt.”

Havonta egyszer mosakodhatott a fogoly, hideg hólében. Közben gőzzel rovartelenítették a vattaruházatát. Amikor fölvetették az átnedvesedett ruhákat, azok azonnal jégpáncéllá fagytak. A fogoly képtelen volt megmozdulni. A felügyelők puskatussal törték meg a térdnél és könyöknél a jégpáncélt. Csak egy után gyalogoltak vissza a „fürdésből” az aklokba.

Mindezek után fellélegzik az olvasó, abban a reményben, hogy az emberi kegyetlenségeket tovább nem lehet fokozni. De lehet. A foglyokat a Kamcsatka-öbölben lévő Magadan kikötőbe hajózták „ahol nyúlketrecszerű fogdába egyesével kellett beállni.” Főhősünknek az egyik alkalommal a nyershal helyett tengeri ló jutott ebédre. Mit tehetett? Megette.

Itt emlékeztetjük az idősebb romániai nemzedéket a 175. oldalon szóba kerülő jellegzetes orosz készítményre, a tepsis kenyérré. A második világháború után mi is azt a silány masszából tepsiben sütött kenyeret kaptuk jegyre a kenyérüzletekben, ha egyáltalán hozzájutottunk. 1947. október 15-én a Szovjetunióban eltörölték a jegyrendszert, ettől kezdve a lágerben is a tepsis kenyér jelent meg. Idehaza „a Béketáborban!” is megjelenik a tepsis kenyér, és napról napra erősödik a kommunista erőszak. Leseprik a padlásokat, összefogják az utolsó tyúkot a baromfiudvarokról, kiűrik a disznóólakat, elhajtják az utolsó tehenet. Rablás, megalázás, börtön, és ez megállíthatatlanul ismétlődik: rablás és megalázás és börtön! Mindez a „Béketáborban!”

Az emberekkel való bánásmód a legelrugaszkodottabb képzelet határát is átlépte. Minden órában jelen volt a fagyhalál, az éhhalál. A megsemmisüléssel küzdő fogolynak nem volt annyi értéke, mint egy csizmatalpnak. A légerekben nem volt ritka a gyilkosság. Vasdorongokkal terelték az embereket a vagonokba. Szűnyogtámadásoknak tették ki a foglyokat, mint a Duna-deltában annak idején. A süppedékes tundrán gyalogoltatott foglyok közül többeket elnyelt az ismeretlen mélység, ha nem erős fűbokorra lépett. Aki megkísérelt levelet kijuttatni 5-10 év lágerrel büntették.

Faragatlan gömbölyű fenyőfákból összedrótolt 60 méter hosszú akol szolgált alvóhelyként, amelyen nem volt ablak, csak egy bejárat. Volt azonban felirat a bejárat fölött: „A munka a Szovjetunióban a becsület, az erényesség, a hősiesség ügye!” A faágak közötti réseket mohával tömködték be. Fűtés egy hordóban volt a bejárat közelében. A bútorzat fapriccsekből állt. A plafonról záporosóként hullottak a poloskák, amit szándékosan nem irtottak. A poloskák is segítettek a foglyok megsemmisítésében. Egyik barakkból a másikba átjárni, a barakkok közötti térben találkozni, tilos volt.

Abban a mínusz 60-70 fokos hidegben csak vattaruhában védekezhet az ember a fagyhalál ellen. Foglyok és szabadok egyaránt ilyet viseltek, azzal a különbséggel, hogy a foglyok a kabátjuk hátán és a nadrágjuk jobb combján fogolyszámot viseltek.

Napi 16 óra munkához hozzáadódott még az út megtétele a munkahelyre és vissza. Éjszakára levetkőzni nem lehetett. A fogolytábor összetétele nagyon vegyes volt, értelmiségitől, rablógylkosig, papoktól kiebrudalt kommunista aktivistákig. A barakokban az ököljog járta. Minél nyomorultabb volt az illető, annál jobban ütöttek. Eleinte Kilyén Károly is közéjük tartozott, mint „senkiházi, nyugati”.

Újabb gyalogoltatás és utaztatás után Szpojknijba (a Bering-szoros partján), egy aranybánya melletti aranymosáshoz került Kilyén Károly. Május utolsó napjaiban bekövetkezett hóolvadáskor kezdődött a munka. Augusztus végéig, a fagy beköszöntéig tartott egy idény. Ennyi idő alatt egy 450 főből álló munkacsoport ki is halt. A következő idényre újakat hoztak a helyükre. A téli időszak beköszöntére (az idény végére) Kilyén Károly csoportjából tizenheten maradtak életben. De máris ott leselkedett skorbut (beri-beri, pellagra) formájában a halál. Kórházban élte túl az első telet. Felépülés után Orotukánban (itt volt Északkelet-Ázsia mintegy 400 lágerének politikai vezetősége az «NKVD») egy gyárba került.

Nagy szélben, hófúvásban csak úgy tudtak közlekedni, hogy kötéllel egymáshoz kötötték magukat. Negyven ember rátekerde a kötelet a bal karjára, amikor a széllel szembe fordult, a hó-zuhattal részben vagy egészben ellepte őket, így összekötve (összefogva) több esélyük volt életük megmentésére. Ennek ellenére a barakk és a bánya közötti úton 3-4 ember vesztette az életét naponta. Mínusz ötven fokig dolgoztatták az embereket. A foglyokat, akik nem számítottak embereknek, mínusz hatvan fokos hidegben is kihajtották. „Ha valakinek megfagyott az arca, hallani lehetett, hogy végig elhasad. Sistergés-

szerű hang volt; az arc, mint egy görögdinnye, szétment.” A halál lidérces tánca az életek fölött.

Amikor szovjet légerekről beszélünk, többnyire szén-és higanybányákra gondolunk. Kilyén Károly sem tudta elkerülni a bányamunkát. Kholodnijban aranybányába került, ahol a hatalmas megsemmisítő láger foglyai dolgoztak. Volt közöttük olyan elítelt, aki halmozta a büntetéseket, összeszedett 175 év lágerévet!

A kommunista politikumra is volt rálátása a könyv szerzőjének. „Sztálin (Gori, 1878. dec. 18. – Moszkva, 1953. márc. 15.) volt a világ legzseniálisabb postarablója. (...) Az orosz köztudatban a postarabló a legaljasabb, legzsemberebb bűnöző (...) A politikai vezér, az úgynevezett «politruk» mindenképpen a rablók pártján állt. Az egész szovjet rendszer a rablók által tartotta sakkban a társadalmat.” A rablókat kiszolgálták a besúgók. Besúgókból pedig volt elég, tele volt velük az ország, jutott belőlük az illemhelyekre is.

Sztálin halála hozta el a megváltást a foglyoknak. Malenkov vette át a szovjet vezetést. Kilyén Károly 1953. december 8-án lépte át a Szovjetunió – Románia határt (Jászvásárnál), de a szabad mozgás lehetőségét 1954. január 3-án kapta meg. A közel egyhónapos visszatartás alatt az állambiztonság emberei a szülőfalutól a Ferenc József Tudományegyetemig nyomoztak, vizsgálgatták utána. A vácseresti börtönirodában aláírtak vele egy nyilatkozatot, mely szerint „a börtön kapuján való kilépésem után valakinek — legyen az szülő, testvér, feleség, ismerős vagy barát — csak egyetlen szót is elkötyögök a Szovjetunióban átéltekről, tapasztalatról, s egyáltalán arról, hogy el voltunk ítélve, akkor azonnal visszaviszik a börtönbe. A napvilágot többet nem látjuk meg. Tehát értsük meg: mi soha nem voltunk elítélve, hanem jószántunkból visszamaradtunk a Szovjetunióban, és saját kérésünkre ott dolgoztunk.”

Ez a hazugság és elhallgattatás évtizedeken át ismeretlenségre ítélte az emberiség történetének egyik nagy drámáját, a gulágot. Az eredmény: hamisított történelemírás. A rendszerváltásban nagyot csalódtunk, de annyit el kell itt is mondanunk, hogy az igazmondók, a hivatottak végre megszólalhattak. Az igazság és a hazugság, a nyíltság és a sunyiság harca ma is folyik. Nem feltétlenül csak a győzelem elfogadható, már a jótett sziklevelének megjelenése is reményt keltő. Kilyén Károly a gulág-világ egyik át- és túlélője, mint visszaemlékező tanú szólal meg, az átélte kínokhoz képest megfontoltan, tényszerűen, és jelenleg ez a legnagyobb jó tett ebben az ügyben.

A menetelések, a lágerélet, az érzelmek, az indulatok, az utaztatások történeteinek elmesélésével, vagyis a szenvedéstörténet leírásával, nem elégszik meg. Hadászati, térképészeti, földrajzi és más tudományágakban világosítja meg az olvasót. Ezért a dr. Kilyén Károly könyve, nem csak egy deportálástörténet, nem politikai propaganda, hanem olyan tanúságtétel, amit néhol feldíszített szerzőnk a tudományosság virágaival.

Utószó gyanánt még el kell mondanunk azt a tapasztalatunkat, hogy mára az „erkölcs” kifejezés a lebecsült, megmosolygott tartalmú kifejezések lomtárába került. Felülírta a személyes önző érdek, a pénz, a kényelem, a hitetlenség, a nekem legyen jó, a nekem ne parancsoljon senki és egyéb posztmodern jelszó, röviden és korszzerűen: az „emberi szabadságjogok” vagyis az egyéni érdek mindenek felett, a közösségi mindenek alatt. Aggódva tevődik fel a kérdés, hogy ezen írás címéül választott idézet — Annyira gazember sohasem voltam, hogy az adott szavamat megszegjem — erkölcsi minimumra utaló üzenete, vajon érthető-e, vajon értelmezhető-e, ma 2020 áprilisában? Hiszünk-e még a szóban? Hiszünk-e még az Igében? És a bűnösök mikor nőnek fel arra a szintre, amikor lesütött szemmel, megbánva elmesélik saját rémtetteiket? Mikor mondanak legalább annyit annak a kornak a politikusai, hogy: bocsánatot kérünk a szenvedéseitekért, a megcsontottnak, az elvesztett életetekért. Vagy még mindig be kell érni az ő bűnbánatuk helyett annyival, hogy helyettük az áldozat, az olyan értelmiség szólal meg, mint Kilyén Károly? Köszönet érte.

Csirák Csaba

Az Identitas Alapítvány a Magyarság Háza meghívására Budapesten, a Duna Palotában mutatta be Szatmárnémetit, Szatmár megyét és a megye magyar közösségének értékeit. Ez alkalommal népszerűsítették a Szamos folyóiratot is a lap munkatársai és diákírói.

A Budapesten, a Duna Palotában működő Magyarság Háza Útikalauz elnevezésű program-sorozatával a Kárpát-medence hungarikumait, épített és szellemi örökségét, a magyar kulturális kincseket, tudományos, szellemi és fizikai teljesítményeket kívánja megismertetni, elsősorban a fővárosi közönséggel, de tágabban az anyaországi és a határon túli közönséggel is. A program keretében olyan kiemelkedő, különben élő, alkotó művészeket, gondolkodókat, társulatokat, csoportokat kérnek fel havonta egy alkalommal előadás/bemutató megrendezésére, akik példaértékű munkájukkal a nemzeti identitás erősítését szolgálják. Ebben a program-sorozatban volt Szatmárnémeti is a Magyarság Háza vendége. Az odautazók egy kis körképet adtak Szatmárnémeti értékeiről, a város magyar közösségének a múltjáról és a mai életéről, hagyományairól. Kultúra határhelyzetben címmel a Szatmárnémetiben megjelenő Szamos kulturális folyóiratot mutatta be Elek György főszerkesztő, ezt egy irodalmi összeállítás egészítette ki Fehér Imola, a Kölcsey Ferenc Főgimnázium tanára irányításával.

Dr. Szöcs Péter Levente régész, a Szatmár Megyei Múzeum igazgatója, a Szent István Kör és az Identitas Alapítvány elnöke számolt be Szatmárnémeti múltjáról és jelenéről Szatmárnémeti séta képekben címmel. Szó esett a város épített örökségéről, a fontosabb történelmi eseményekről, valamint a város életének alakulásáról.

Kultúra határhelyzetben

Elek György röviden bemutatta azokat a sajtókiadványokat, amelyek Szatmárnémetiben jelennek meg. A Szatmári Friss Újság bemutatásával kezdte, a megye egyetlen magyar nyelvű napilapja január elején ünnepelte jelenkori fennállásának 30. évfordulóját. Hangsúlyozta, hogy a történelmi Szatmár térségben nagyon sok neves költő és író született, de szinte valamennyien elköltöztek innen, mivel nem tudott kialakulni egy olyan folyóirat, ami köré tömörülhettek volna. Erre nem is voltak komolyabb kezdeményezések, a tehetségek inkább Budapestre, Kolozsvárra, Marosvásárhelyre vagy a világ más városába költöztek. Elek György elmondta: arra gondolt, hogy lehetőséget teremtsen az író fiatalok számára, hogy közölhessék írásukat, az aktívabbak pedig a Szatmárnémetiben megjelenő kiadvány köré tömörüljenek. 2018-ban szerkesztette meg a Szatmári Kalendárium 2019-et azzal a céllal, hogy szatmári értékeket közöljön, olyan

A Szamos folyóirat Budapesten

írásokat népszerűsítsen, amelyek a térséggel kapcsolatosak. Ennek sikere arra ösztönözte, hogy megszerkessze a Szatmári Kalendárium 2020-at. Mivel 2020-ban van a trianoni békediktátum századik évfordulója, a kalendárium többnyire azzal foglalkozik, miként lehet megmaradni magyarként a szülőföldön, és miként lehet megtartani identitásunkat, kulturális örökségünket. Elek György nem abban látja a szatmári és más, a jelenlegi Magyarország határain kívül élő magyarok megmaradását, hogy elhagyják a szülőföldjüket, hanem abban, hogy szülőföldjükön alakítsanak ki erős magyar közösségeket és azokon belül hoznak létre maradandó értékeket. A kalendáriumok szerkesztésével párhuzamosan elkezdte tervezni a Szamos kulturális, társadalmi és közéleti folyóiratot, ami már második éve jelenik meg havi rendszerességgel. A Szamos fő célja, hogy szatmáriaknak szóljon szatmáriakról. A másik fontos feladata, hogy lehetőséget adjon fiatal tollforgatóknak a bemutatkozásra és rendszeres közlésre.

Irodalmi összeállítás

A továbbiakban „Versek Szatmárról Szatmárra” címmel egy irodalmi összeállítás következett Fehér Imola tanárnő irányításával, klasszikus és kortárs szatmári költők verseiből olvasott fel Fehér Imola és Sáránci Annamária, a Kölcsey Ferenc Főgimnázium tanárai, valamint Besenyődi Judit diák, aki saját írásaiból adott elő néhányat. Az irodalmi összeállítást Fehér Imola gondolatai vezették fel: „Úgy érzem, kiváltságos helyzetben vagyok, hogy Szatmáron születtem. A kisvárosi lét olykor szorító keretei hirtelen kitágultak, amikor totyogó gyerekszemmel ráébredtem, mennyi költőóriás bölcsőjét ringatták ezen a tájon. Ki tudja, kinek a lábnyomába lépünk, amikor a környéken barangolunk? Lehet Dsida. Lehet Petőfi. Netán Kölcsey? Szilágyi Domokos? Kaffka Margit? Kovács András Ferenc? Akár Ady? Ebben a ráébredésben találtam otthonra. A lírának e táptalaj igencsak kedvező, hisz az egy

négyszázötvenre eső magyar költők száma az élbolyba rangsorol minket a Kárpát-medencében. Ez áldás, de egyben hatalmas felelősség is. Felelősség a jelenkor számára, számunkra, hiszen nem tehetünk mást (és nem is akarunk egyebet tenni), mint versekkel IS hatni, alkotni, gyarapítani. Van, aki ír, van, aki olvas. Van, aki mindkettőt. Ez egy örökös körforgás. Közös célunk: gyarapítani népünk kulturális ládájának a staffirungját. Hozományát. Hozom. Viszed. A vers erről szól. Egy átadni vágyás hajtja, és ha célba ér, hat. Visszacsatolnék az elhangzott sorokhoz, és költői szabadsággal élve kiegészíteném: Szatmárról hoztuk. Azt mondom, versek. Nem a múlt pókhálós szálát szőjük, hanem a jelenben, valami centrifugális, irodalmi pályán gravitáló központból, szülővárosunkból folytatjuk a nemrégiben elkezdett szatmári sétánkat, lírai hangvételben. Szatmári verses barangolás ez. Itt, Budapesten. Hiszen a vers az, amit mondani kell. Otthon is és itthon is. Igényesen, a teljesség igénye nélkül, mégis a mindenséget átfogni kívánó lelkülettel készültünk. Versekkel. Szatmárról. Önöknek.”

Az irodalmi összeállítás részeként Kurucz Ádám Konrád Latinovits-díjas előadóművész Fehér Imola VálóVersek című ciklusából adott elő részleteket.

Színházi előadás

A második részben Varga Sándor, a Harag György Társulat művésze adta elő az Én, Károli Gáspár című monodramát. Károli Gáspárt Szatmár megye szülöttei közül a legnagyobbak közé sorolhatjuk, hiszen ő fordította magyar nyelvre a teljes Bibliát, ami mindmáig a legolvasottabb könyv. Varga Sándor előadása nagyon sok helyen megörvendeztetette már a közönséget, ez alkalommal Budapesten is sikert aratott.

A beszélgetés hosszúra nyúlt, hiszen sok régi ismerős találkozott, akiknek volt miről beszélniük, voltak feleleveníthető emlékeik, és a jelenről is volt mit beszélniük.

Szamos
Társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat
Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományörző Forrásközpont,
a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. ISSN 1223-8198
Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.
Főszerkesztő: **Elek György**
Olvasószerkesztő: **Veres István, Szabó Kinga Mária**
Grafika: **Varga-Telegdy Evelyn**
Számítógépes tördelés: **Nastor Erika**
E-mail: **elekgyorgy2019@gmail.com**